Orendt Mihály

HEGYKÖZCSATÁR

A Református Egyházközség Története

Hegyközcsatár - Cetariu - 2013

A Hegyközcsatári Református Egyházközség története

(1556 - 2013)

Írta: Orendt Mihály

Készült
Hegygyközcsatár
Református Egyházközségének
megbízásából

A szerző kutatómunkáját segítették:

Tóth Zsigmond-Béla
Hegyközcsatár Református
Egyházközség Lelkészi Hivatala
Hegyközcsatár Polgármesteri Hivatala

Készült: 200 példányban

Felelős kiadó: Eurocolor nyomda, Zilah
Felelős vezető: Kocsis Gréti
A kiadásért felelős: Hegyközcsatár Polgármesteri hivatala

2013

ISBN 000-000-0000-00-2
ISSN 1960-06-18

A Hegyközcsatári Református Egyházközség története

A Hegy Köz Csatári, később Hegyközcsatári Református Egyházközség egykor a Tiszántúli Református Egyházkerület része volt. Ma a Királyhágó-melléki Egyházkerülethez tartozik. Lelkészek sora teljesített itt szolgálatot az évszázadok folyamán.

A világi életben a falu tanítói, orvosai, jegyzői és bírái képviselik a település lakosait. Ők azok, akik fejlesztik a tudatot, gyógyítják a testet, intézik ügyes-bajos dolgaikat és törvényekkel biztosítják fennmaradásukat.

A lelkész viszont ennél is összetettebb feladatot lát el az életükben, hisz mellettük van, akkor is, amikor megszületnek, akkor is, amikor házasodnak és utolsó útjukra is elkíséri őket, megadva számukra a békét, az örök megnyugvást. Kötelessége továbbá óvni és védeni lelküket a bűntől az élet viszontagságaival szemben, s ez bizony nem kis feladat.

Hegyközcsatár műemléktemploma egy román kori íves boltozatú kőtemplom helyén épül a 13. században, az egykori templomból csak az eredeti falrész marad meg, melyet bele építenek a jelenlegi templomba.

A református templom

Csatár

Bunyitai Vincze művéből, aki a térség legjobb ismerője volt:

„A bihari Hegy Köz Csatár egyháza egy helvét vallású egyház helyén emelkedik, keresztben az utcán, hogy őskeresztény szokás szerint szentélyével napkelet felé álljon.

Derék kőépület lehetett egykor, de ma már csak déli oldalfalának legnyugatibb részlete maradt meg egy ablakkal, melyen az újítás mellett is felismerhető a félköríves jelleg.

Tornyának nyugati oldalán, a harangok magasságának megfelelő helyen felirat áll, melyen az évszám 1007-nek olvasható. Ez évszámot magas helyzete miatt közelről megtekinteni nehéz, mindemellett a felirat magyar szavai, a betűk latin, s a számjegyek arab idoma arra utal, hogy a két 00 helyett 66-ot, vagyis 1667-et kell olvasnunk.

Várad püspökeinek gondoskodása alatt úgy maga a község, mint egyháza félreeső helyzetéhez képest előnyösen fejlődik, papja a 13. század végével egy fertó szeretetadományt szolgáltat be, Jakab lelkésze pedig az 1332–37-iki tizedszedés idején hol húsz, hol tizenhat garast fizet évenként.

… A Püspökség tulajdonát képező falu 1332-37 között 16 garas pápai tizedet fizet. A települést ekkor a püspök s a káptalan fegyveresei lakják, akik egyházi nemesek közül kerülnek ki. A püspök s a káptalan saját jobbágyaiból emeli ki a rátermettebbeket és adományoz nekik nemesi rangot és földet. Mint az ország egyéb nemesei, ők is örökösödési joggal bírnak, a fegyverviselésen kívül viszont egyéb szolgálattal nem tartoznak.

Ily nemesei vannak a püspöknek Biharon, Püspökiben és, mint azt már említettük Csatáron is. Fegyverzetük páncél, sisak, mellvért, pajzs és lándzsa. Saját zászlajuk alatt sorakoznak, mely egyik oldalán a püspök címerét, a másikon az egyházmegye védszentjét, esetünkben Szent-Lászlót tünteti fel.

Zászlaik és jelvényeik szerint Szent-László vitézeinek nevezik őket. A legénység lándzsáin szintén lobogók vannak az egyházmegye s a püspök címerével. Begyakoroltatásukat kapitányuktól s alsóbb fokú tisztjeiktől nyerik.

Főparancsnokuk maga a püspök, ki harc idején személyesen vezeti őket a király zászlaja alá a csata mezejére, ahol a fél vagy negyed zászlóaljakat egész zászlóaljakká fogják össze."

1552.

Az 1552-iki adóösszeírás során egyedül Bihar-vármegyéből maradnak fenn adókönyvek, ezáltal szerencsénkre többet tudhattunk meg a térség társadalmi életéről, mint a más vármegyékben élők.

Ezekben az években az adóterheket a papság viseli, ennek következtében kerülnek bele az adókönyvekbe az egyházi birtokok is.

Mivel Hegy Köz Csatár ősi püspökségi birtok az adókönyvekből máris láthatjuk, hogy 1552-ben 61 telek, vagyis közel ennyi család lakja a települést.

A település lélekszáma ebben az esztendőben körülbelül 200-220 lélek között lehet, tekintetbe véve a sokgyerekes családokat, ugyanakkor levonva a gyermekhalandóság magas számát is.

1556.

A településen élők zöme ebben az esztendőben tér át a református hitre.

1667.

Templombővítés

A templomot gótikus stílusú négy fia toronnyal látják el, amely deszkamellvédes, faerkélyes, eredeti háromszögben záródó keskeny ablakokkal rendelkezik. Körbe sétálóval. Az 1830-as átépítésig ebben a stílusban pompázik.

1669.

1669. július 31-én Hegy Köz Csatárban fél-közzsinatot *(egyházi ügyekben való gyülekezés)* tartanak.

1703.

A településen megszervezik és létrehozzák a református iskolákat.

1730.

Hegy Köz Csatár első ismert lelkésze ***Csáti Dániel,*** aki 1730-1747 között szolgálja a helyi egyházközséget. A Duna-melléki egyházkerületből érkezik szuperintendensnek *(egyházi főfelügyelő).* Tizenhét év szolgálat után végül Nagykőrösre megy prédikátornak.

1747.

1747-ben Csáti Dánielt ***Munkátsi István*** váltja, aki 1753-ig mindössze hat évig látja el a szolgálatot.

1753.

Őt követi ***Töltési Ferencz*** esperes *(reformátusoknál: lelkipásztor, aki évente legalább egyszer végiglátogatja a gyülekezetet)* aki 1753-63 között, egy teljes évtizeden át látja el a Hegy Köz Csatári Református Egyházközség lelkészi feladatait.

Feljegyzések nem szólnak arról, hogy ezt követően melyik egyházhoz kerül, azt viszont tudjuk, hogy 1774-86 között Jákó-Hodoson, majd Berekböszörményben lát el lelkészi szolgálatot.

1763.

Az egyházi író

1763-tól egy újabb hosszabb időszakon át ***Bartók Sámuel*** látja el a lelkészi szolgálatot Hegy Köz Csatáron.

Ő a település első lelkésze, aki írói vénával rendelkezik, aki elkészíti és ki is adja egyetlen művét. Kiadványa Nagy-Váradon 1786-ban jelenik meg nyomtatásban. A mű címe: *„Bölcs atyai tanács-adás."*

Tematikája Szilágyi Sámuel szuperintendens életéhez fűződik, halála után annak fiainak testamentumává válik majd, mint azt korabeli feljegyzések is igazolják temetésén felolvastatik.

1772.

Megtörténik a templom barokk stílusba való átépítése.

1777.

A Hegy Köz Csatári református parókia épülete

1777. augusztus 28-án lerakják a parókia alapköveit. Mindez Bartók Sámuel helyi lelkész irányítása alatt történik. 1791-ben a lelkész meghal, Hegy Köz Csatárban temetik el. Halálát követően ***Szijjártó János*** lelkész veszi át az egyház irányítását.

1794.

Szíjártó Jánost, övid három éves szolgálat után 1794-ben ***Fazekas András*** lelkész követi, aki már huzamosabb időt tölt el a településen. Öt

évig lelkész Püspökiben, majd 1794-ben ezt követően érkezik Hegy Köz Csatárba.

Tizenhárom évnyi szolgálata alatt lelkészi hivatala mellett ő a település Fi- és Leányiskola rektora és ő látja el a jegyzői feladatokat is. Egy igazi mindenes.

1807-ben nyugalomba vonul, majd 1820-ban bekövetkezett haláláig a településen él. Itt is lesz eltemetve. Többrétű munkája során sokat tesz a településért és az itt élő emberekért.

A Hegy Köz Csatárban szolgáló egyházi tanítók feljegyzéseket készítenek minden olyan történésről, ami kapcsolatos a település oktatásával. Ezekből a kéziratokból számos egyházi és világi esemény kerül most napvilágra, mely kéziratok - a véletlen folytán – első alkalommal egy családfakutatón keresztül kerülnek hozzám.

Hogy felelőtlenség, vagy egyéb okok miatt kerültek-e el ilyen fontos történelmi dokumentumok a településről, nem tudni, ebben az esetben talán nem is fontos, hisz a szerencse folytán megmenekültek az 1989-es - román titkosrendőrség által végzett - elégetéstől. Hogy Isteni csoda történt-e vagy sem ezt döntse el az olvasó.

Minden esetre Fazekas András lelkész, rektor és jegyző feljegyzései példaértékűek lehetnek számunkra. Ezekből az írásokból megismerhetjük ma a településen egykor élt őseink tetteit, küzdelmeiket és erőt meríthetünk belőlük a mindennapokban ránk zúduló megpróbáltatások leküzdése során. Mivel nekik sikerült ez, minden bizonnyal nekünk is sikerülni fog.

A továbbiakban idézetek sora következik az elmúlt idők történéseiből. A bejegyzések szövege nem mindenütt egyezik meg az eredeti kéziratokéval, mivel azt a ma embere már nem igazán értené meg. Ezért törekedtem - megtartva a korabeli beszédstílus eredetiségét - ezeket érthetővé formálni. (A szerző).

1802.

A templom keleti oldala kibővítésre kerül, nyert állapota mind a mai napig fennmaradt. Az átalakítás során létrejött a késő-barokkstílusú klasszicizáló szószék, valamint a nyugati karzat.

Lelkészi feljegyzés: kétkezi munkával készített adományról

„Balogh András, csatári lakos Isten kegyelméből az 1802-dik esztendőben, a maga költségén készített a templom részére egy fehér

asztalkát." *(Beírta Fazekas András prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1802-dik esztendőben).*

1804-05. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Rácsó István. Pozícióját négy évig tölti be. Később Széplakon, majd Tótiban lelkész.

1806-07. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Rácsó István. Preceptor *(egyházi tanító, nevelő – A következőkben egyházi tanítóként szerepeltetem)*: Pataki Zsigmond. Pozícióját négy évig tölti be. Később Csökmőre megy.

Lelkészi feljegyzés: Tutor-ság (gyámság) alatt álló nemes ifjak és leányok, helyzetéről

Tekintetes Bihar vármegye nemes születésű árváira néző végezés 7-ik száma ezt foglalja magába:

Midőn a leány árvák férjhez menni, vagy a tutor-ság *(gyámság)* alatt lévő fiuk megházasodni kívánnak, tartozik arról a tutor *(gyám)* a legközelebb tartandó törvényszék előtt beszámolni.

Ha annak ideje elhúzódna, abban az esetben a fővárosi ispán úrnál jelentést tesz. Ennek a végzésnek, hogy annál nagyobb sikere legyen, mind a méltóságos püspök urak, mind a Debreceni V. Superea *(legfelsőbb szervek)* a szükséges intézkedések végett meg fognak kerestetni, míg a fent említett módon nyert írásbeli engedelmet elő nem mutatják. Addig az árvák meg ne eskettethetnek.

Ezen rendelkezéshez képest a tisztelt urak szorgalmatosan vigyázzanak avégett, hogy az efféle nemes árva személyek esketését vaktában, vagy szóbeli írásokra hivatkozván bele ne elegyezzenek. Amennyiben a feljebb említett egyik, vagy másik féltől írásbeli engedelmet nyernének, elébb láttamozzák és azt törvényesítés végett tartsák meg maguknál;

Megcsalattatás esetén, a copulandru-t *(házasulandó nemes ifjú)* ha más parókiához tartozik, annak az eklézsiának a prédikátora lássa majdan el

instrukciókkal *(megfelelő ismeretekkel). (Beírta Fazekas András prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1806-dik esztendőben).*

Lelkészi feljegyzés: kétkezi munkával készített adományról

„Özvegy Balási Mihályné asszony csatári lakos, Isten dicsőségére kegyes indulatjából csináltatott és ajándékozott egy szép arannyal bevont tizenhárom próbás ezüstpoharat az Úr asztalához, továbbá a prédikátori széket is a maga költségén csináltatta.

Ezen felül a prédikátori székre csináltatott egy aranyos, rojtos, kék bársony terítőt; E helyett már fekete bársonyterítő van, amely Szilágyi Sándor és feleségének ajándéka;

Tóth András uram ugyancsak csatári lakos, az eklézsiához vonzó kegyes jó indulatjából csináltatta a napnyugati részen lévő új karzatot." *(Beírta Fazekas András prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1807-dik esztendőben).*

Fazekas András lelkészt 1807-ben Nagyváradra helyezik ahol, mint azt feljegyzések is igazolják, 1821-ig szolgál. Ez évtől kezdve a település lelkészei egyre több időt szentelnek a községnek. ***Jenei Sámuel*** 1807 és 1843 között harminchat évig szolgálja az egyházat Hegyközcsatárban. Beiktatásának évében a plébániához tartozó fontosabb dolgokról a következő jegyzéket készítette:

Az Úr asztalához tartozó eszközök

Egy darab cin kanna;
Kis arannyal futtatott ezüst pohár;
Egy arannyal futtatott tányér, kenyérosztónak;

Abroszok és kendők

Egy nagy (szászos) fehér abrosz.
Egy másik nagy (szászos), kockás, rojtos abrosz.
Harmadik nagy (szászos) rojtos abrosz.
Ismét egy nagy fejér, csipkés szélű, kerek formájú abrosz.
Egy fehér, a négy szélén ezüst csipkéjű kendő.

Másik nagyobbacska, körül keskeny ezüst, négy szélein, s közepén ezüst virágokkal.

Egy harmadik fehér varrással és arany varrással készült keszkenő.

Negyedik fele ezüst, fele arany, virágokkal a szélein, keskenyen varrva.

Ötödik egy patyolat arany, csipkés szélű, a négy szegletein arany virágokkal és a közepén is arany varrott betűk ezüsttel elegyítve; és egy koszorú, hasonló módon varrva az ajándékozók nevével.

Egy bádog arannyal futtatott keresztelő kanna egy bádog tállal, a templomban található.

Egy másik keresztelő ón kanna, egy ón tállal és terítővel a parókiához tartozó háznál található.

Lelkészi bejegyzés: Az eklézsia egyéb javai - Földek

„Domoszlónál egy darab négy köblös, a parókiához tartozó föld van. Másik két köblös föld a Sárharaszton található. Ezeket a presbiter használja. Az akolban is van egy három vékás föld más fordulójában. Ez a föld is a prédikátor részére terem. Van ezen kívül még két föld, mely ugyancsak kétfordulós művelést igényel, az egyik két vékás, termése a földet megművelőé, a másikat haszna az eklézsiáé, ez már hat vékás.

Van két darab szőlő, egyik három kapás - a prédikátor javára munkáltatik az eklézsia által - a másik ugyancsak három kapás, de ez az eklézsia részére terem.

Van két kaszáló is a Nagy réten, a nagyobbik 10-12 embervágó, a másik 5-6, mind kettő a prédikátor részére hozza a hasznot. A két kaszálót az eklézsia takaríttatja fel és hordatja be a prédikátor kívánsága szerint. *"(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1823-dik esztendőben).*

Gyakran részesült a templom kétkezi munkával végzett jótéteményekben is, ezt bizonyítja a következő 1807-es feljegyzés is:

Lelkészi bejegyzés: A szószék

„Pap Péter uram, csatári lakos Isten, s jó szándékából az eklézsiához viseltető buzgóságából csináltatta a prédikáló szék felett lévő koronát,

vagy superchatedrale-t *(szószék)." (Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1807-dik esztendőben).*

1808-09. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Illési József. Pozícióját három évig tölti be. Később Homokon, majd Sasiban lelkész. Egyházi tanító: Pataki Zsigmond.

1810-11. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Vágó Sándor. Pozícióját egy évig tölti be. Ezután ügyvéd. Egyházi tanító: Újfalusi Sámuel.

1812.

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Vágó Sándor. Pozícióját egy évig tölti be. Visszatér gimnáziumi tanítónak. Egyházi tanító: Czimer Bálint. Pozícióját két évig tölti be. Később Hegy Köz Pályiba megy rektornak.

1813-14. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Illyés Lajos. Pozícióját két évig tölti be. Később Telkiben, majd Váncsodon *(1826)* lelkész. Egyházi tanító: Czimer Bálint.

1815-17. között

Lelkészi bejegyzés: templom átalakításról

„1817-ben a templomablakok csúcsívei lekerekítésre kerülnek." *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Csatár, 1817-ik esztendőben).*
Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Lebó József. Pozícióját három évig tölti be. Később Bogátiban szekuláris *(világi tanító)*. Egyházi tanító: Illyés József. Pozícióját öt évig tölti be. Később Kovácsiba megy rektornak. " *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Csatár, 1823-ik esztendőben).*

Lelkészi bejegyzés: A toronyóra gondnokának éves fizetéséről

1. „Tíz forint készpénz, ezen összeg fedezi a szükséges gyertyák árát is;
2. Három köböl búza, melyet az egyházfi mér ki az eklézsia magtárából;
3. Szabadságának idején papi bérét meg kapja, egyéb városi és eklézsiai szolgálatokkal nem terhelhető, kivétel ez alól a porciók kifizetése és az uraságbeli szolgálat;
4. Olajjal az eklézsia szolgál; Mindezen feltételeket az eklézsia gyűlése rendelte el."*(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1817. december 11-én)*

1818-19. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Kozma András. Preceptor *(tanító, nevelő)*: Illyés József.

1820.

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Kozma András. Egyházi tanító: Ambrus József. Pozícióját öt évig tölti be. Később Bojtra megy leánytanítónak.

Lelkészi bejegyzés: Lemondás és beiktatás

„Hét esztendeig viselte kurátori hivatalát nemes Kováts György őkelme rezignálja *(lemond hivataláról)*. 1820-dik esztendő május 17-dik napján Tóth István ő kelme, presbitériumi személy, ezen eklézsia kurátorának *(gondnok)* megválasztatván beesketődött.

Ugyanazon napon városunk nótáriusa *(íródeák, jegyző)* Újfalusi Sámuel az úri presbitérium nótáriusának feleskettetett, melyet eddig is folytatott, de hit nélkül". *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1820. május 17-én).*

1821.

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Veszprémi István. Pozícióját három évig tölti be. Később visszatér Debrecenbe, majd egy évet keresztesen tanítóskodik *(1822).* Egyházi tanító: Dömény Pál. Pozícióját négy évig tölti be. 1825. február 3-án Hegy Köz Csatárban hal meg.

1822-23. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Veszprémi István.
Egyházi tanító: Ambrus József.

Dömény Pál leánytanító őkelme, annak idejében az eklézsia elöljáróitól megmarasztatván, tetsző szolgálatáért, és szorgalmatosságáért jövő esztendőre is e feltétel alatt marad meg. Ezen felül az eddig volt tíz forintjához adjon még az eklézsia tízet.

A három köböl búzához, a Biblia olvasásért, adjon újabb hármat. Évente két öl fát készen. Annyi kész szénát amennyivel két tehén elél, mindezt a haraszton lévő kaszálóról.

Az összegyűlt tanács a községi beadványt elfogadta és a presbitérium is megegyezett. Kitételük csupán annyi hogy a tíz forint kiszedésére és megfizetésére találjanak módot az eklézsia előjárói, nem lehetvén az eklézsia kis jövedelmét és fundatio-ját *(tőkéjét)* arra fordítani, hogy abból adasson ki az a tíz forint.

A három köböl búzát adja meg az egyházfi, mikor az, az eddig való három köblöt kiméri, így hát adjon hat köblöt.

A két öl fát bíró uram a favágás idején küldje be, úgyszintén a szénát annak idején, készen; A többi része a megállapodásnak úgy marad, ahogy volt.

Ezt a megjavított beadványt ígéri és adja az eklézsia, Dömény Pál egyházi tanító uramnak mindaddig, míg itt lesz lakása és maradása.
(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1822-dik esztendőben).

Lelkészi bejegyzés: Keresztelés szentségét megtestesítő adományról

„Özvegy Német Mihályné, csatári lakos a maga költségén keresztelő kannát és tálat készítetett, melyet aztán az egyháznak adományozott.” *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1823-dik esztendőben).*

Lelkészi bejegyzés: Eklézsiai gyűlésen hozott határozat harangozásról

„1823-dik esztendő június 24-kén tartott eklézsiai gyűlésben meghatároztatott, hogy ettől fogva a prédikációt halottaknak délben 12 órakor kell harangozni, mely harangozásért a harangozónak négy garas fizetendő.

A déli harangozás elmaradván, nyolc garast fizet a harangozónak.

Ezen felül meghatározatott az is, hogy a lakosok között, akik elöljárói hivatalt, bíróságot, kurátorságot, esküdtséget viseltek, azok és feleségeik halálát követően, a nagyharanggal kell harangozni, egyebeknek a kisharanggal.

Aki pedig a nagyharanggal kíván jelt adatni, közember létére fizessen érte az eklézsiának egy váltóforintot, ha más vallású halottnak kívántatik harangoztatni, fizessen az eklézsiának két forintot, három rendbeli harangozásért.” *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1823-dik esztendőben).*

1824.

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Jó Károly. Pozícióját két évig tölti be. Később Szatmárnémetibe megy világi tanítónak. Egyházi tanító: Ambrus József.

Lelkészi bejegyzés: Új leányiskola építése

„Az 1824-dik esztendőben az eklézsia költségén új leányoskola épült. Tóth István uram bíróságán és nemzetes Kováts György kurátorságában a Földes Uraság, kérésünkre a csatári erdőből minden ahhoz megkívántató fát engedményezett vágásra”. *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1824-dik esztendőben).*

Lelkészi bejegyzés: Földmérés

„A csatári határon, az Alsó-Csiket felől van az eklézsiának egy két köblös rétje, melynek a napnyugat felőli vége három és fél lánc, észak felől való oldala hosszabb öt lánc és a rétjük napkelet felé való vége négy lánc és három öl. A délfelőli oldala öt lánc és hét öl.

Ezen föld megvizsgálására és felmérésére kiszálltak kurátor uramon kívül, Sárosi István prédikátor, Sárosi Ferenc esküdt, öreg. Keretszegi István a földnek északi szomszédja és Lukács János napkeleti szomszédja." *(Beírta ifj. Kováts György, Hegy Köz Csatár, 1824-dik esztendőben).*

Lelkészi bejegyzés: Új temető létesítéséről

„A régi temető, mely városunk Kis utca nevű részén volt, holt lelkekkel, megtelvén, a földes uraság rendeléséből, másik új temető fogódott el, árkoltatott fel *(a katolikusok részére is ugyanakkor)*; 1824-dik év február hónap 28-dik napján legelőször öreg Balog István temetődött ide." *(Beírta ifj. Kováts György, Hegy Köz Csatár, 1824-dik esztendőben).*

1825.

1825. február 4-kén Dömény Pál egyházi tanító elhalálozik. Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Jó Károly. Egyházi tanító: Losontzi János. Öregség és erőtlensége miatt 1829-ben fiával Losontzi Józseffel Kovácsiba költözik.

1826.

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Dantsházi Benedek. Pozícióját három évig tölti be. Később szülőfalujába Bihar Szent Mártonba tér vissza világi tanítónak, gazdálkodik is. Egyházi tanító: Losontzi János.

Lelkészi bejegyzés: A csatári református eklézsia leánytanítóinak éves fizetéséről

1. Bibliaolvasásért tíz forint és még tíz forint, az-az húsz forint és négy köböl *(később nyolc köböl)* búza; Minden leánygyermektől egy váltóforint pénzfizetés;
2. Minden oskolás gyermektől fél véka *(később egy véka)* búza, és egy kontó bor;
3. Minden tanuló leánytól egy fertály tűzifa készen és felvágva, melyből a terem kemencéjét is fogja fűteni;
4. Az oskola háznál levő egy köblös földet tengeri alá az eklézsia megszántatja és bevetteti, a tanító adván magot belé;
5. Egy köböl őszi vetés, a tanító maga adván vetni való magot belé;
6. Két szekér széna készen, négy-négy vonó marhával;
7. Harminc font só;
8. Őröltetés, amennyi szükséges;
9. Az Új-végen van egy embervágó rét, amelyet az eklézsia kaszáltat
10. Egy öl fa készen; *(Beírta Jenei Sámuel csatári prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1826. március 20-án).*

Lelkészi bejegyzés: A harangozó éves fizetéséről

1. Tíz váltóforint készpénz;
2. Búzafizetés hat köböl;
3. Huszonöt font só, vagy annak folyó ára;
4. Prédikációs halott után nyolc garas;

5. Két font gyertya, egyiket a város, másikat az eklézsia adja takarodó esteli harangozásért, melyet nyárban 9*, télben 8* órakor lesz;

Harangozási időszakok:

- nyárban - József naptól fogva Mihály napig;
- télben - Mihály naptól fogva József napig;

Lelkészi bejegyzés: A csatári református eklézsia prédikátorának éves fizetéséről

1. Készpénz száz pengőforint;

2. Búza kétszerese, száz véka;
3. Kilenc öl tűzifa, melyet az eklézsia helybe szállíttat;
4. Sertésre hat pengőforint;
5. Egy mázsa só;
6. Vagyon: két kaszáló, melynek kaszálásával, feltakarításával és behozásával az eklézsia tartozik;
7. 3 darab szántóföld, melyet az eklézsia maga műveltet, amely termése a prédikátoré;
8. Van circiter *(körülbelül)* 3 emberkapáló szőlő, melyet az eklézsia műveltet, amelynek termése a prédikátoré;
9. Őröltetés elegendő;
10. Kender, tengeri, kertszántás, krumpliföld;
11. Stólák;
12. A püspökségi uradalom ajándéka egy szántó, kaszáló és legelőföld vetetten; 34 hold, 1.600 négyszögöl és 800 öl; *(Beírta Jenei Sámuel csatári prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1826. Április 14-én).*

Lelkészi bejegyzés: A csatári református eklézsia rektorának éves fizetéséről

1. Minden külön ágyas házasember, akinek szőlője van, az egy kontó (tartozás, adósság) bort, circiter 230 ágyások;
2. Minden özvegyasszony, akinek szőlője van az fél kontó bort, kik is most vannak 20-en;
3. Akinek is szőlője nincsen, külön ágyas, házas ember, fizet 20-en, özvegyasszonyok pedig tízet;
4. Nyolc köböl búza, melyet az egyházfi az eklézsiából vesz ki, ha szükséges megőrölteti (porára 2 véka);
5. E pont kitöröltetett ();
6. Prédikációs halottért 25 garas fizetség, énekszóért 15 garas;
7. A felsőség újabb rendelései szerint és azon kívül egy kontó bor minden gyermektől.
8. Tűzifa öt öl
9. Kijövetelekor az első esztendőben az egész eklézsiától egy köböl lisztet és két kis cseber szín bort kap, melyet elmenetelekor successorának *(jogutódjának)* visszaadni tartozik;
10. Az eklézsia pénzéből adódik 25 váltó forint és 30 krajcár;

11. Fél mázsa só, húsz font szalonna.

12. Vagyon az oskola házánál, ami egy szőlő, az eklézsia cultivatioja *(hasznosítása)* alatt, annak termése és haszna;

13. Ugyanott lévő tengeri földjét az eklézsia megszántatván beveti a rektor magtárából;

14. Két köböl ugarföld, két pálcatúrás, egyiket az egyik, másikat a másik szántatja meg háromszor, az eklézsia rektor maga adván vetni magot belé;

15. Fél lánc tengeriföld, mikor a communális *(községi, közösségi)* pusztán; *(Beírta Jenei Sámuel csatári prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1826. Április 14-én).*

Lelkészi bejegyzés: Adomány kapás-föld-ről

„Nemes Hunyadi Márton őkelme eklézsiánk iránti jó indulatjából felesége már halva feküdt a házban az alább megnevezett hites személyek előtt és jelenlétekben ilyen megmásolhatatlan rendelést tett önként., hogy az Új-hegyen Nagy Pál felől való részen, azon kapálót, mely ifj. Vágó Ferenc-né mellett felnyúlik, által adja.

Azon rendelése által is vallotta a csatári református szent eklézsiának oly módon, hogy annak haszna mindenkor az itt lévő leányok tanítója számára fordíttasson. A helyhez senkinek semmi jussa nincsen, nem is ház után lévő föld, hanem maga említette Hunyadi Márton ő kelme pénzen vett volt néhai Unoka Nagy Sándortól, azért teljes szabadsággal adhatta az eklézsiának.

A kijelentésnél és az azt követő beírásnál jelen voltak: Főbíró Borsós Péter; 2-dik bíró Tóth István és a nemesek nótáriusa ifj. Vágó Ferenc". *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1826. július 30-kán).*

Lelkészi bejegyzés: Hagyaték szántóföldről

„Néhai Keresztszegi István testamentumban hagyott a csatári református eklézsiának a Sárharaszton, a déli oldalban, mintegy hét vékás szántóföldet, mely van északról Sztankovits István, dél felől Keresztszegi János szomszédságokban. Mint azt a testamentum levele is mutatja". *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Csatár, az Úr 1826-dik évében).*

1827-28. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Dantsházi Benedek. Egyházi tanító: Losontzi János.

Lelkészi bejegyzés: A toronyóra gondnokának, Kováts József lakatosmesternek éves fizetéséről

1. Húsz váltóforint készpénz, mely két részben kerül kifizetésre;
2. Három köböl búza, amit az egyházfi szed be és mér ki;
3. Egy közel hétvékás föld, két esztendőre a Sárharasztján, melyet maga műveltet;
4. Gyertyára és olajra az órához három váltóforint;
5. Szabadságának idején papi bérét meg kapja, egyéb városi és eklézsiai szolgálatokkal nem terhelhető, kivétel ez alól a porciók kifizetése és az uraságbeli szolgálat;
6. Két váltóforint jár még faggyúra, az óra kötelének a kenésére;

Megjegyeztetik, hogy említett Kováts József kötelezte magát, hogy az órának kilenc nagy kerekén kívül, valamely egyéb része hibázik, vagy törik, eseti fizetésre megcsinálja és elkészíti, az eklézsia adván vasat, vagy egyéb kívánni való anyagot hozzá. *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1828. január 1-én).*

1829.

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Zseni Károly. Pozícióját két évig tölti be. Később lemond hivataláról és visszatér szülőfalujába Halasra. Egyházi tanító: Pap Páter. Pozícióját hat évig tölti be. Hegy Köz Kovátsiból érkezi, majd Siterbe megy leánytanítónak.

Lelkészi bejegyzés: Adomány irtás-föld-ről

„1829-dik esztendő május 18-k napján néhai Szűts János özvegye Kováts Erzsébet örökös jussal az eklézsiának által vallotta és adta az Akolban lévő mintegy öt vékás irtás földet, minden gyermekeinek, kik ekkor mindnyájan jelen voltak presbitériumunk tudtával és megegyezésekkel.

Azon földnek napkeleti szomszédja özvegy Barta Istvánné, napnyugatról pedig harangozó Ó. Nagy György és a föld a Tóth Teleki útra nyúlik." *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, az Úr 1829. május 18-án).*

Lelkészi bejegyzés: Templomtető zsindelyezésről

„Templomunk megavult teteje megzsindelyeztetett; Váradi ácsmesterek úgy, mint Gőz Sándor és Gróz József által. Kezdődött a zsindelyezés június 7-dik napján, elvégződött augusztus 13-dik napján. Főbíró Borsós Péter és kurátor Tóth István ő kegyelmek idejükben és felvigyázások alatt.

Az ácsok fizetése az egyezség szerint következendő:

- pénz, 100 forint (váltónként)
- búza, négy köböl, amint az egyház tető készen
- ebéd, vacsora naponként, melyet teljesítettek a lakosok, házanként főzvén, kivévén a nagyon szegény sorsúakat.

Egy idevaló fiatalember Eperjesi Sándor a lakosok megegyezésével megfogadódott az ácsok mellé segítségül. Aki az ócska zsindelyt leverte és az újakat mind felhozta kötélben. Fizetése minden lakostól egy negyedrész búza maga provideálván élelméről.

Ezen felül egy Váradi cigánynak az ócska szegek kiszedéséért és kiegyengetéséért fizetődött minden fontért 10 krajcár mostani folyópénzben, ez is maga kenyerén volt.

Az ácsok früstökéről *(tízórai, uzsonna)* kurátor uram gondoskodott, vásárolván a végre hat kenyeret és hat font szalonnát az eklézsiáéból.

Zsindelyt vettünk mindössze 72.500-at melyből 13.000-et az itt lakó és Hegy Bíró Nagy József uram felesége Huszár Sára asszony Istenes jó indulatjából vett és ajándékozott eklézsiánknak, mely kegyes adománya örök emlékezet okáért itt is feljegyeztetik.

Vevődött a zsindelynek ezre rész szirént három forint és negyven krajcár, rész szerint négy forinton (váltója).

Megmaradt mintegy ezer zsindely.

Zsindely szeget vettünk 22,6 fontot, ezret egy forint 12 krajcárért, ebből is maradt meg mintegy ezer.

Lécet, negyven párat, párja volt 10 forint 10 krajcár (váltója).

Léc szeget, ezret négy forinton, maradt meg egy csomó." *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, az Úr 1829. augusztus 13-án).*

1830.

Lelkészi bejegyzés: Toronyátépítésről, magasításról

1830-ik esztendőben a templom tornya átépíttetik és megmagasíttatik. *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, az Úr 1829. augusztus 13-án).*

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Zseni Károly. Egyházi tanító: Pap Páter.

Lelkészi bejegyzés: Kétkezi munkával végzett jótéteményről

„Főbíró Szilágyi Sándor és felesége Szél Anna őkelmék, eklézsiánkhoz viseltető kegyes indulatjukból ajándékoztak és készítettek a magok költségén egy szép fekete bársony, széles arany paszomänttal, körül prémezett terítőt a prédikáló székre, melynek megkészítése és megvarrása említett Szilágyi-né asszony keze munkája és Pünkösd szombatján szegeltetett fel a katedra eleire." *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1830-dik esztendő június 30-án).*

Lelkészi bejegyzés: Toronyóra gondnoki állás változásáról

Miután Kováts József lakatosmester 1829. június havában elhalálozott, annak fia Ferencz vállalta atyja helyett az óra gondnoki feladatainak ellátását, munkáját az esztendő végéig becsülettel végezte.
Kováts Ferencz lakatos mester 1830. január 4-én a presbitérium és a külső tanács némely jelenlevő tagjai előtt ajánlotta magát a toronybéli óra gondnoki feladatinak végzésére. A korábban már említett feltételek mellett kézbeadással *(kézfogás)* kötelezte el magát. *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1830-dik esztendő január 19-én).*

Megjegyzés:

A Presbitérium az eddigi húsz váltóforint készpénzfizetés helyett ez évtől már csak tíz váltóforintot, gyertyára és óra olajozására három váltóforint helyett csak két váltóforintot engedélyezett;

Lelkészi bejegyzés: Toronyzsindelyezésről

A torony tetejét egészen megzsindelyezte a Váradi ács Gőz Sándor maga fogadván segítségül maga mellé egy másik Váradi ácsot napszámra.

- Fizetése volt nyolcvanöt forint most folyamatban levő váltóként.
- Öt köböl búza, amit az eklézsiából befizetett az egyház...
- Intertentio *(gazdasági hozzájárulás)* házanként való főzés által, mint a templom zsindelyeztetésekor.
- Früstökre kurátor provideált kenyérrel és szalonnával.

Kezdődött a munka, folyó év 1830. július 5-k napján, vége lett azon hónap 24-k napján.

Főbíró Szilágyi Sándor őkelme idejében, kurátor Tóth István uram szorgalmatos felvigyázása alatt.

Mind a materiálék *(anyagok, alkatrészek)* megvásárlásában, mind a munka egész ideje alatt, az itt lakó Hegy Bíró és presbitériumi személy Nagy József őkelme hasznos szolgálatot tett az eklézsiához viseltető egyéni jó indulatjából és eklézsiánk kurátorának nagy segítségére volt, melyet megmutatott szorgalmatosságával. Mely emlékezet okáért feljegyeztetett az egyházfi Pap Sándor is hasznos szolgálatot tett.

A négy fióktorony lehányattatott, helyük bezsindelyeztetett, a könyöklő is bedeszkáztatott, négyfelől ablakok hagyva rajta. *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1830-dik esztendő július 24-én).*

1831-32. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Szabó Pál. Pozícióját két évig tölti be. Később Les-re megy lelkipásztornak. Egyházi tanító: Pap Páter.

Lelkészi bejegyzés: Templommennyezet felújításról

„Minek utána templomunk mennyezete, mely 1719-dik esztendőben készült megavult és romladozott, 1832. június elsőbb napjaiban, közmegegyezésből új mennyezet készíttetése határoztatott el, melynek elkészítését és befestését Szabó Sándor Püspöki asztalos mester vállalta fel és még ebben az esztendőben véghez is vitte.

Szilágyi Sándor uram jó bíróságát, Boros Péter uram kurátorságát és Szép József egyházfiságát a mennyezet egy tábláján lévő írás is mutatja.

A mesterember fizetése 140 váltó forint, most folyamatban lévő váltóként.

Két egésznapi intertentio *(gazdasági hozzájárulás)*, früstökre *(uzsonna)* kurátor uram provideált *(gondoskodott)* kenyérről és szalonnáról.

Ebédet és vacsorát elkészítvén naponként az eklézsia tehetősebb tagjai prezentálták *(biztosították számukra)." (Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1830-dik esztendő szept. 23-án).*

Lelkészi bejegyzés: A koleráról

A Kolera először Ugocsa vármegyében ütötte fel a fejét 1831. június hó 13-dik napján. A Tisza környékére, nevezetesen Szolnokra, Máramaros vármegyéből, sót szállító ruszták hozták át.

Északi felsőbb vármegyékbe a Galliciából hazatérő és kereskedő zsidók által lett elterjesztve annyira, hogy most az ország minden részeiben, a déli vármegyékben is keményen dühöng.

Debrecenben június 25-én adta ki magát a Péterfia utcán, a kis Csapó utcára menő közön és onnan sebes lépésekkel terjedt a város utcáinak alsóbb részein. Az árokaljai környékeken terjed minden különbség nélkül a nagy utcákon, s piaci részeken is.

Az úri tisztelet megszüntetett, július hó 28 napján, a holttestek pedig akármi rendűek, rangúak voltak, minden tisztesség nélkül hordattak ki, mint másutt is a főbb rendelések szerint.

A kollégiumi diákok pedig, még július 1-ső napján eloszlattak és a külföldi tanulók közül hetvenhat tanuló maradt csak a kollégiumban. A Debreceniekkel való érintkezést a nyavalya kiütése után azonnal megszüntették.

Még itt Csatárban, míg ezeket írom a kolera nem mutatta magát, s hála Istennek békességben vagyunk Bihar vármegye e részén.

Hallgatván a konzíliumnak azokat a hivatalos többi jelentéseit a kolera nyavalya állapotáról, hazánkban tett terjedéséről, pusztításáról, amit hetenként ki szokott adni és augusztus eleitől fogva az újság levelek által is közhírré tétetik.

A kolera hazánkban való kitörésétől fogva *(1831. június 13),* a mai napig ugyancsak a konzílium tudósítása szerint a kolera nyavalyában az oda beküldött hivatalos tudósítások szerint hazánk 73 törvényhatóságában kegyetlenkedett.

A kun kerületekben és a hajdúvárosokban. Összességében 1932-ben 138,200-an megbetegedettek; meghaltak benne 67,918-an; meggyógyultak 36,559-en; orvoslás alatt vannak; 38,729-en;

Pest városában, melynek népessége az idei összeírás szerint (a katonaságot ide nem számlálván) 65,409 lélekre ment.

A tudósítások szerint majd minden 24-dik személy meghalt, annyira dühösködött július 14-dik napjától *(melyen a nyavalya kitört)* augusztus 1-ső napjáig.

Folyó esztendő szeptember 9-én a Királyi Helytartótanács Budán kiadott hivatalos tudósítása szerint hazánkban a kolera pestise nyavalya állapota így alakult:

Megbetegedtek benne: 1,564 helyeken - 150, 764-en;
Meghaltak száma: .... - 71, 256-an;
Meggyógyultak száma: .... - 44, 775;
Orvoslás alatt vannak: .... - 34, 736;

A Királyi Helytartótanács tiszti jelentése szerint a kolera nyavalya hazánkban az alább írt napig pusztított 2918 helyben; Megbetegedtek benne 265,000-en; Megholtak száma: 122,244; Meggyógyultak: 102,657; Bécsben szeptember 14-ik napján ütötte ki magát a kolera;

Váradon szeptember 18-dik napján ütött ki, de nem dühösködött még ez ideig, s két hét múlva vége lett;

Csatárban ez ideig nem mutatta magát *(10. november 1831).*

Debrecenben tökéletesen megszűnt szeptember 3-dik napján. A kollégiumban november 7-dik napján a leckék már elkészítettek.

Bihar megyében, melynek tudósítása szerint 400.000 lélek a száma, s mivel a legszélesebb terjedésű a kolera Debrecenen kívül tíz helyeken

pusztított. November elejére az egész országban megszűnt. Csatárban egyáltalán nem volt.

A Konzílium 1932. január 31-dikén kelt híradása szerint a kolera kiütésétől fogva a nevezett napig országos szinten összesen 512.942-en betegedtek meg.

Ebből 222.763-an meghaltak, 277.698-an meggyógyultak, kórházakban ápolnak 12.481 beteget. A nyavalya 2.931 helye teljesen megszűnt. *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1831. November 10).*

Lelkészi bejegyzés: Templom és toronymeszeltetésről

1833-k esztendő június 3-dik napján Berek-Böszörményi magyar kőművesek Csete József és Lévai Imre hozzáfogtak a torony és templom renoválásának. Ennek alját kívül belül, ahol szükséges volt, befoldozgatván, bevakolván és falainak külső és belső részeit, a tornyot pedig kívül bemeszelvén elvégezték öthét alatt, következő fizetésért.

- 140 forint.
- Hat köböl búza.
- 10 icce pálinka.

Egésznapi tartás, mint azt a feljebbi jegyzékben láthatni Főbíró uram Szilágyi Sándor és Boros Péter kurátor uraim idejében. Ugyanekkor a templom déli oldalán volt szinteresz helyébe téglából új áteresz készíttetett, a feljebb említett kőművesek által tizenhat váltóforintért.

Itteni lakosok Szabados János és Víg János őkelmék egyéni jó indulatjukból tizennégy köböl magok költségén vett meszet adtak az eklézsiának, mely itt emlékezet okáért feljegyeztetik. Ezen kívül két köböl meszet vett kurátor uram is." *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1833-dik esztendejében).*

Lelkészi bejegyzés: Az orgonakészítésről

Egy nap, világi tanácskozásra hívta össze nt. Makó József református lelkész úr a Presbitériumot. Elnökletével szavazásra kérte a jelenlevőket a következő felajánlás elfogadása végett.

Idézet: „- Zádory István másodbíró és neje Nagy Zsuzsánna lakos társunk a vallás iránti kegyeletes érzésüktől indíttatván újév másod napján egy igen szép tettel örökítették meg nevüket az emlékezet nagykönyvében.

… azon nemes ajánlatot tették, miszerint a Csatári Református Egyház templomába egy hatváltós, pedál nélküli, de elől játszó orgonát készíttetnek önköltségükön, mire nézve az alku már meg is történt - 600 forintértékben, mely fél év eltelte után, Pünkösd ünnepére legyen elkészítendő Jónás István, Nagyváradi lakos, orgonaművész úr által, 6 évi jótállás mellett.

Ajánlatukat, mint nemes és érzelmeiktől hevülő kebleknek élénk bizonyítékát, mint a keresztyéni jótékonyság eme szép és követésre méltó példáját a presbitérium az egész község szívében nagy örömmel és forró köszönettel fogadjuk, egyszer, s mind vállaljuk, a hat év után történhető bajok kiigazítására szükséges költség meglétét." A presbitérium természetesen örömmel voksolt az elfogadás mellett. Így lett végül orgonája a református templomnak. *(Beírta Jenei Sámuel prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1833).*

1833-34. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Nagy Sándor. Egyházi tanító: Pap Páter.

Lelkészi bejegyzés: Az eklézsia két szőlőjében dolgozó árendások kötelezettségeiről, esztendei fizettetésükről

„Van az eklézsiának a Domoszló tetőn, mintegy három kapa szőlője, melyet a prédikátori konvencionális szerint az eklézsia kultiváltat *(műveltet)* a helybeli prédikátor részére;

Ezen szőlő árendásának esztendei fizetése hat váltóforint készpénz és kilenc véka búza. Ezen fizetés fejében az árendás tartozik a szőlőben minden munkát ellátni és a szükséges kötőeszközről idejében gondoskodni.

A szüreteltetés a prédikátort feladata. A szőlő termése, valamint abba lévő gyümölcsfák haszna is a prédikátoré.

Az eklézsiának van egy másik nagyobb szőlője is - az úgynevezett alsó szőlő - mintegy öt kapás, melynek haszna az eklézsiát illeti.

Ezen szőlők árendásainak esztendei fizetése nyolc váltóforint készpénz és három köböl búza. Ezen fizetés fejében – mint azt már fentebb említettük - az árendás tartozik a szőlőben minden munkát ellátni és a szükséges kötőeszközről idejében gondoskodni.

1835.

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Nagy Sándor. Egyházi tanító: Kis József. Pozícióját egy évig tölti be. Következő évbe Pósalakára megy rektornak.

1836-38. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Nagy Lajos. Pozícióját három évig tölti be. Később Széplakon világi jegyző lesz. Egyházi tanító: Márton István.

1839.

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Lovas Dániel. Pozícióját három évig tölti be. Később Pelbáthidára megy lelkésznek. Egyházi tanító: Márton István.

1840-41. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Lovas Dániel. Egyházi tanító: Bányai Lajos. Pozícióját két évig tölti be. Hegy Köz Csatárba Toldról érkezik, majd Hegy Köz Pályiba megy tovább rektornak.

1842.

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Gulácsi Károly. Pozícióját egy évig tölti be. Később ügyvéd lesz. Egyházi tanító: Margitai János. Pozícióját egy évig tölti be. Később Asszonyvásárra megy leánytanítónak.

1843-44. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Hajdú Lajos. Pozícióját egy évig tölti be. Később visszatér falujába, ahol két évet lelkész. Egyházi tanító: Osvát Imre. Pozícióját két évig tölti be.

Ezzel egy időben új lelkész érkezik Hegy Köz Csatárba. Jenei Sámuelt egy öt éves rövid időszakra (1843-1848) ***Kiss Benjámin*** lelkész váltja fel.

1845-46. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Soós János. Pozícióját három évig tölti be. Később Geszten káplán, innen Ausztriába megy lelkésznek. Egyházi tanító: Osvát Imre. Pozícióját három évig tölti be.

1847.

Tűzvész pusztít a községben, a templom is megsínyli.

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Soós János. Egyházi tanító: Bányai Lajos. Pozícióját három évig tölti be.

1848-49. között

Egy kereken harminc éves *(1848-1878)* szolgálatot teljesítő lelkipásztor érkezik a településre ***Makó József*** lelkész személyében.

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Szőke József. Pozícióját három évig tölti be. Később világi munkát vállal, előbb Peterden, majd Bánfin jegyző. Egyházi tanító: Bányai Lajos. 1849. április 10-én, 41 éves korában hirtelen meghal.

1850.

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Szőke József. Egyházi tanító: Sziráki István. Pozícióját hat évig tölti be. Keresztesről jött.
Iskolás fiúk és lányok, akik az úrasztalához járulhatnak:

Az Úr asztalához járuló fik és leányok	
Év: 1850-51	**Év: 1850-51**
Fik	**Leányok**
Kovács György	*Zádori Lídia*
Varkucs István	*Mészáros Erzsébet*
Paluska József	*Pap Lídia*
Mikes Mihály	*Tarpai Julianna*
Marjai Lajos	*Pap Zsuzsánna*
Rácz István	*Csák Julianna*
Dézsi István	*Mészáros Erzsébet*
Szilágyi Imre	*Szőllősi Sára*
Szabados István	*Kiss Sára*
Tóth Gergely	*Kováts Sára*
~	*Tasi Lídia*
~	*Simon Sára*
~	*Tóth Lídia*

Lelkészi bejegyzés: Szószék átépítéséről

„Gondnok Bánhegyesi János őkegyelme a maga költségén, vallásunkhoz viseltetett kegyes indulatjából a koronát kitisztíttatta, kiigazíttatta és a szószéket is újból kőből felépítette. Legyen áldott egész családjával ezért a buzgalmáért. A papszék is akkor készíttetett el a koronával együtt. Már 1849. október 22-én behelyezték a templomba." *(Beírta Makó József lelkipásztor, Hegy Köz Csatár, 1850. Január 18-án).*

1851-55. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Saja Sándor. Pozícióját öt évig tölti be. Kisújszállásról érkezik vissza Hegy Köz Csatárba, majd Keresztesre megy. Egyházi tanító: Sziráki István.

Lelkészi bejegyzés: Kétkezi munkával végzett jótéteményről

„Nemzetes Vágó Mihály úr és nője Szabó Karolin asszony egyházunkhoz mindenkor viseltetett keresztényi buzgóságuknál fogva a templomban lévő szószékre egy rojtos zöldbársony szőnyeget készíttettek és ajándékoztak, mely most a reánk jövő karácsonyi szentünnepi napokra fog feltetetni. Hív hála s őszinte köszönet az egyház részéről a kegyes pár nagybecsű ajándékáért. *(Beírta Makó József lelkipásztor, Hegy Köz Csatár, 1851. december 7-én).*

Iskolás fiúk és lányok, akik az úrasztalához járulhatnak:

Az Úr asztalához járuló fik és leányok Év: 1852	
Fik	**Leányok**
Horog Sándor	*Nemes Zsuzsánna*
Vékony Sándor	*Espán Lídia*
Borsós Sándor	*Mészáros Ágnes*
Varkucs György	*Vass Rozália*
Fényes Sándor	*Kováts Zsuzsánna*
Virág Péter	-

Az Úr asztalához járuló fik és leányok Év: 1853	
Fik	**Leányok**
Keresztszegi Lajos	*Kápolnási Zsófia*
Mészáros Lajos	*Toldi Zsófia*
Kovács János	*Szilágyi Rozália*
Pap Sándor	*Szabó Erzsébet*
Tóth Sándor	*Begányi Zsuzsánna*
Méhes Péter	*Rácz Julianna*
-	*Mezei Erzsébet*
-	*Marjai Rozália*
-	*Tóth Sára*
-	*Vass Julianna*
-	*Tóth Sára*

Az Úr asztalához járuló fik és leányok Év: 1854	
Fik	**Leányok**
Mészáros Sándor	*Tóth Zsuzsánna*

Mészáros Sándor	*Szőllősi Erzsébet*
Ugrai Sándor	*Csáki Zsófia*
Mezei János	*Lakatos Mária*
Tóth Mihály	*Szilágyi Zsófia*
-	*Tarpai Julianna*
-	*Jakab Erzsébet*
-	*Oláh Julianna*
-	*Paluska Sára*
-	*Kováts Zsuzsánna*

Az Úr asztalához járuló fik és leányok Év: 1855. május 20	
Fik	**Leányok**
Mester János	*Kovács Sára*
Sztankovics Benjámin	*Lukács Ágnes*
Joós Imre	-
Tarpai Lajos	-
Keresztszegi Sándor	-
Nagy András	-
Begányi Ferenc	-
Mészáros János	-
Kőszegi István	-

Az Úr asztalához járuló fik és leányok Év: 1856. május 4	
Fik	**Leányok**
Mészáros Lajos	*Tóth Ágnes*
Szilágyi József	*Tóth Lídia*
Paluska Mihály	*Horog Zsuzsánna*
Mezei Lajos	*Zádori Ágnes*
-	*Szabó Sára*
-	*Szilágyi Julianna*
-	*Tarpai Julianna*
-	*Bánhegyesi Ágnes*
-	*Nagy Zsófi*
-	*Mezei Erzsébet*

1856.

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Sziráki István. Pozícióját négy évig tölti be. Keresztesről jön leánytanítónak, később rektor lesz. Egyházi tanító: Nagy Lajos. Pozícióját tizennyolc évig tölti be.

1857-58. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Sziráki István. Egyházi tanító: Nagy Lajos.

Lelkészi bejegyzés: Pénzbeli adományról

„Ugyancsak a fenti Vágó Mihály úr és neje Szabó Karolin asszony Csatárból lett eltávozásuk alkalmával, mely 1857-ben 100 pengőforintot hagyományoztak a keleti kapu állhatóvá tételére. Hálás köszönet a kegyességükért.” *(Beírta Makó József lelkipásztor, Hegy Köz Csatár, 1857).*

Az Úr asztalához járuló fik és leányok	
Év: 1857. május 24	
Fik	**Leányok**
Szilágyi József	*Huszár Julianna*
-	*Hajdú Julianna*
-	*Komlósi Zsuzsánna*
-	*Szabados Julianna*
-	*Ugrai Ágnes*

Az Úr asztalához járuló fik és leányok	
Év: 1858	
Fik	**Leányok**
Mezei István	*Fényes Zsófia*
Sztankovics Károly	*Németh Ágnes*
Vékony Mihály	-
Szabó Ferencz	-

Nagy Lajos	-
Szilágyi István	-

1859-65. között

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Saja Sándor. Pozícióját hét évig tölti be. Keresztesről tér vissza Hegy Köz Csatárba, Szirákit váltja, aki viszont visszamegy Keresztesre. Egyházi tanító: Nagy Lajos.

Az Úr asztalához járuló fik és leányok	
Év: 1859	
Fik	**Leányok**
Szabó Sándor	-
Takács István	-
Pap Ferencz	-
Nánási Sándor	-
Pap Lajos	-
Somogyi Lajos	-
Tarpai Sándor	-
Szabados Benjámin	-
Virág Mihály	-
Mezei János	-
Pap Ferenc	-

Az Úr asztalához járuló fik és leányok	
Év: 1860. április 8	
Fik	**Leányok**
Szilágyi Pál	*Varkucs Ágnes*
Pap István	*Keresztszegi Lídia*
Somogyi Lajos	*Szőllősi Lídia*
Tarpai Sándor	*Horog Julianna*
Szabados Benjámin	*Szabados Ágnes*
Virág Mihály	*Mészáros Sára*

Mezei János	*Huszár Zsófia*
Pap Ferenc	*Sárosi Zsuzsánna*
-	*Kovács Ágnes*
-	*Mészáros Lídia*
-	*Szilágyi Lídia*
-	*Jakab Lídia*
-	*Ugrai Lídia*
-	*Mészáros Zsuzsánna*

Az Úr asztalához járuló fik és leányok	
Év: 1861	
Fik	**Leányok**
Mészáros Dániel (Újfaluból)	*Rácz Sára*
Mezei István	*Tasi Zsófia*
Szabados Imre	*Mészáros Julianna*
Rácz Sándor	*Király Zsuzsánna*
Gerőcz Károly	*Papp Rozália*
Tóth István (HK Újlakról)	*Soós Julianna*
Bánhegyesi Lajos	-

Az Úr asztalához járuló fik és leányok	
Év: 1862	
Fik	**Leányok**
Szilágyi Károly	*Putnoki Ágnes*
Sztankovics Pál	*Nánási Eszter*
Sipos Lajos	*Mészáros Julianna*
Szilágyi Imre	*Mészáros Lídia*
Mészáros Mihály	*Végh Sára*
Rácz Lajos	*Kiss Sára*
-	*Szilágyi Julianna*
-	*Borsós Rozália*
-	*Tarpai Julianna*
-	*Sipos Julianna*
-	*Begányi Lídia*

~	*Kulcsár Julianna*
~	*Fényes Ágnes*

Az Úr asztalához járuló fik és leányok	
Év: 1863	
Fik	**Leányok**
Horog Lajos	*Bánhegyesi Julianna*
Huszár Sándor	*Vékony Sára*
Jakab Sándor	~
Méhes Lajos	~

Az Úr asztalához járuló fik és leányok	
Év: 1864	
Fik	**Leányok**
Gerőcz Sándor	~
Sztankovics Károly	~

Az Úr asztalához járuló fik és leányok	
Év: 1865	
Fik	**Leányok**
Mészáros József	*Kocsis Ágnes*
P. Nagy János	*Sztankovics Julianna*
Bereczky Sándor	*Horog Lídia*
Nánási István	*Mészáros Ágnes*
Jakab István	*Borsós Sára*
Tóth Lajos	*Egyedi Julianna*
Varkucs Károly	*Petőh Julianna*
Mészáros Sándor	~
Fényes Lajos	~
~	~
~	~

Az eklézsia 1861-66 közötti évek gondnoki feladatát ellátó presbitereinek névsora:

Lelkészi bejegyzés: Gondnokok

„1861–1862 Sztankovics Pál
1862–1863 Méhes Péter
1863–1864 Horog Sándor
1864–1865 Marjay Lajos
1865–1866 Szabó Sándor".

(Beírta Makó József lelkipásztor, Hegy Köz Csatár, 1866. esztendőben).

Lelkészi bejegyzés: Kétkezi munkával végzett jótéteményről

„Lakos társunk Méhes Péter neje Szabados Lídia ő kegyelmük, Isten dicsőségére szent egyházunk piacát gazdagították. Éljen soká a keresztyén nemes szívű pár és nyerjék el menyben érdemelt jutalmukat." *(Beírta Makó József lelkipásztor, Hegy Köz Csatár, 1860. szeptember 16).*

Lelkészi bejegyzés: Kétkezi munkával végzett jótéteményről

„Mészáros Mihály és hitvese Mészáros Sára ő kegyelmek csatári lakosok, keresztyéni szíves jó indulatjukból a templomban lévő szent asztalra egy szép kék földű, sárga virágú terítőt vettek és ajándékoztak. Ezen abrosz az Úr asztalán folyó év 1865. november 8-án fel is teríttetett. Áldás és béke a keresztyén párra és családjára ezekért a becses ajándékokért." *(Beírta Makó József lelkipásztor, Hegy Köz Csatár, 1865. november 19).*

1866.

Ebben az évben a fiú- és leányiskola rektora Saja Sándor. Ebben az évben visszatér Siterbe. Egyházi tanító: Nagy Lajos.

Az Úr asztalához járuló fik és leányok	
Év: 1866	
Fik	**Leányok**
Mészáros Rozália	-
Sipos Margit	-
Szilagyi Julianna	-
Mezei Julianna	-
Fényes Julianna	-

Lelkészi bejegyzés: A csatári lelkész éves fizetéséről

1. Negyvenkét osztrák értékű forint;
2. Tűzifa kilenc öl, erdei ölekben, melyet az ekklézsia idejében beszállít;
3. 100 véka búza;
4. Sertésre hat osztrák értékű forint;
5. Egy mázsa só
6. Van a Nagy-réten két kaszáló, melynek lekaszálásával és betakarításával az egyház tartozik;
7. Van három darab szántóföld összesen öt hold, 1047 öl és 1600 négyszögöl, melyet az egyház műveltet;
8. Négy kapa szőlő, melyet az egyház műveltet;
9. Őrlés elegendő;
10. Tengeri, krumpli és kenderföld szántása;
11. „„ a felsőbb rendeletek szerint;

A püspökségi uradalom ajándékozott egy fél sessio *(urbéri telek)*

12. (23 köböl) földet, mely bokros legelő és erdő közti kaszáló részletekből áll; Művelés és aratás az egyház fizeti;

Ui.: A régebbi földadót az egyház, az újabbat a lelkész fizeti." *(Beírta Begányi Ferencz prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1866. november 3).*

Lelkészi bejegyzés: A csatári fi-tanítók éves fizetéséről

1. Huszonkét osztrák értékű forint;
2. Kilenc köböl búza és elégséges őrletés;
3. Minden ágytól egy kanta must, minden özvegy fél kanta must, kinek szőlője nincs, az fizeti, az őszi árat;

4. Tűzifa három öl, erdei ölekben;
5. Fél mázsa só;
6. Húsz font szalonna, vagy annak folyó ára;
7. Változáskor az utód az elődjétől kap két kis cseber bort, vagy annak folyó árát;
8. Két fordulóban, egy-egy köblös föld, melyet az eklézsia műveltet;
9. Iskolaháznál kertszántást szőlőműveltetést az eklézsia teljesítteti;
10. Énekszós prédikációs halottért eső pénz és járulékai a felsőbb rendeletek szerint fizettessenek;
11. Minden iskolába járó gyermek fizet egy kanta mustot;

A püspökségi uradalom ajándéka fél sessio *(urbéri telek)* legelő és kaszáló föld *(minden föld után az adót az egyház fizeti)." (Beírta Begányi Ferencz prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1866. november 3).*

Lelkészi bejegyzés: A leánytanítók éves fizetése Hegy Köz Csatáron

1. Bibliaolvasásért tíz és még tíz forint, összesen húsz osztrák értékű forint;
2. Nyolc köböl, két véka kenyérnek való búza;
3. Minden iskolás leánygyermek fizet pénzt, negyven osztrák értékű forintot, egy véka búzát, egy kanta bort, vagy ezeknek folyó árát, és még egy fertály tűzifát, melyből az iskola kemencéje is fűttetik, ki fát nem visz. fizet egy forintot osztrák értékben;
4. Minden ősszel egy köblös vetés a tanító magvával;
5. Két szekér széna, melyet a város fizet, 10 forintot osztrák értékben;
6. Az Új-hegyen van egy embervágó kaszáló, azt az eklézsia lekaszáltassa;
7. Egy öl tűzifa, harminc font só, kertszántás, őrletés elegendő;

A püspökségi uradalom ajándékozott egy fél sessio *(urbéri telek)* (23 köböl) földet, mely bokros legelő és erdő közti kaszáló részletekből áll; Művelés és aratás az egyház fizeti." *(Beírta Begányi Ferencz prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1866. november 3).*

1867.

1867-től nem tesznek említést rektorok jelenlétéről, viszont a következő huszonegy évben segédlelkészeket alkalmaz az egyház. Nagy Lajos, mint azt már fentebb láthattuk tizennyolc évig látja el a nevelőtanári tisztséget a fiú- és leányiskolában, követi őt Ecsedi Antal egy évig, majd Kiss Sándor két évig.

Ez a huszonkét év arányos a huszonegy éven keresztül szolgáló segédlelkészek éveivel, így nagy a valószínűsége, hogy a rektori feladatokat a már említett segédlelkészek végezték ebben az időszakban.

Az Úr asztalához járuló fik és leányok Év: 1867	
Fik	**Leányok**
Sziráky Béla	*Rác Julianna*
Mészáros Lajos	*Kulcsár Ágnes*
Gerőcz Lajos	*Huszár Ágnes*
Mészáros Imre	*Mészáros Zsófia*
Keresztszegi Zsigmond	*Bánhegyesi Julianna*
Kovács Lajos	*Fekete Julianna*
Szilágyi Sándor	-

Az Úr asztalához járuló fik és leányok Év: 1868	
Fik	**Leányok**
Mészáros Lajos	*Papp Julianna*
Kovács Lajos	-
Rácz Imre	-
Szilágyi Sándor	-
Ispán Benjámin	-

Az Úr asztalához járuló fik és leányok Év: 1869	
Fik	**Leányok**
Sárosi Sándor	*Darabont Julianna*
Sztankovics Sándor	*Mákocsi Zsófia*
Szabó Sándor	-
Mészáros János	-

Tóth Lajos	~
Végh István	~
Vékony Lajos	~

Az Úr asztalához járuló fik és leányok Év: 1870	
Fik	**Leányok**
Nagy Károly	*Szabó Julianna*
Nagy József	*Sziráky Piroska*
Kocsis Benjámin	*Bánhegyesi Sára*
Pap Pál	*Mákocsi Ágnes*
Sárosi Mihály	*Gerőcz Ágnes*
Bánhegyesi Lajos	*Mészáros Lídia*
Balázs Lajos	*Pap Lídia*
~	*Nagy Eszter*
~	*Tóth Lídia*
~	~
~	~

Az Úr asztalához járuló fik és leányok Év: 1871	
Fik	**Leányok**
Szilágyi Pál	*Szilágyi Lídia*
Székely Lajos	*Rácz Ágnes*
Fényes István	*Kiss Sára*
Simon Sándor	*Horog Julianna*
Jakab István	*Mákocsi Julianna*
Varkucs János	*Huszár Ágnes*
Bánhegyesi István	*Mezei Julianna*
Keresztszegi Imre	*Szilágyi Julianna*
~	*Szabados Ágnes*
~	*Mezei Ágnes*
~	*Mészáros Eszter*
~	*Tóth Zsuzsánna*
~	*Ispán Erzsébet*

Az Úr asztalához járuló fik és leányok Év: 1872

Fik	Leányok
Kocsis Sándor	*Szabó Lídia*
Mákocsi István	*Szilágyi Eszter*
Orbán Sándor	*Mezei Julianna*
Varkucs Sándor	*Begányi Ágnes*
-	*Rácz Julianna*
-	*Juhász Erzsébet*
-	*Egyedi Julianna*
-	*Kovács Julianna*
-	*Mészáros Sára*
-	*Vég Julianna*
-	*Borsós Lídia*
-	*Bánhegyesi Ágnes*
-	*Balog Zsuzsánna*

Az Úr asztalához járuló fik és leányok Év: 1873	
Fik	**Leányok**
Takács Sándor	*Sárossi Lídia*
Kovács János	*Szilágyi Rozália*
Zilahi Sándor	*György Ágnes*
Kőszegi János	*Mátyus Rozália*
Szabados János	*Mezei Sára*
Nagy Lajos	*G. Ugrai Julianna*
Nagy Lajos	-
Tóth Sándor	-
Tóth Ferencz	-

Az Úr asztalához járuló fik és leányok Év: 1874	
Fik	**Leányok**
Sztankovics Dániel	*Varga Zsuzsánna*
Szilágyi Lajos	*Mészáros Sára*
Almási Péter	*Boros Júlia*
Fényes Benjámin	*Rácz Lídia*
Tóth Ferencz	*Keresztszegi Julianna*
-	*Szabó Sára*

Az Úr asztalához járuló fik és leányok Év: 1875	
Fik	**Leányok**
Sipos Imre	*Sziráki Erzsébet*
Pap Benjámin	*Szabó Zsófia*
Mezei Sándor	*Molnár Erzsébet*
Sebestyén Lajos	*Sebőcz Julianna*
Mészáros Vilmos	*Szilágyi Rozália*
-	*Jakab Ágnes*
-	*Bornemisza Lídia*
-	*Fényes Ágnes*
-	*Huszár Zsófia*
-	*Bojtár Julianna*
-	*Zilahi Julianna*

Nagy Lajos elmegy Hegy Köz Csatárból, helyette Sziráki István érkezik és veszi át a leánytanulókat.

Bedő Károly lelkipásztor életrajza

Az 1848-ban Pelbádhidán született Bedő Károly, 1875-ben segédlelkészi hivatalt kap Hegyközcsatáron. Felessége Osváth Júlia. Hivatalát 1878-ig, az-az három esztendeig tölti be. Ez idő alatt bizonyítja rátermettségét, hisz segédlelkészi szolgálata mellett az egyházgyűlési jegyzői feladatokat is ő látja el, sőt pártfogása alá veszi az egyházi magtár megalapításával járó gondokat is. Miután Makó József lelkész eltávozik a községből, 1878-1905 között további huszonhét éven át (összesen harminc éven keresztül) ő látja el a lelkészi teendőket az egyházközség élén. 1905-06 között Szilágypanitban lelkész. 1918-ban Zilahon elhalálozik.

A csatári helvét hitvallású református egyház magtárának megalapítási ideje és módja

Az 1876-diki év január hó 16-dikán Szilágyi Sándor uramnál megboldogult édesanyjának temettetési napjának estéjén szóba jött egy

magtár intézmény szükségessége és hasznossága, melyre többen abbéli óhajukat fejezték ki, hogy vajha azt - különben is – anyagi tőkében, 's minden vagyon nélkül szűkölködő. De adósságokkal terhelt egyházunkban is tudnók a más egyházközségek példájára, készeknek nyilatkozván önkéntes adományaikkal járulni annak alapja megvetéséhez, s azonnal ígértek is vagyoni állapotuk, s az ügy iránti buzgóságukhoz képest többen bizonyos mennyiségű búzát.

A nemes szándékot egyházgondnok Szilágyi Pál presbiteri gyűlés elé terjesztette folyó év 1876. január 23-dikán, mely gyűlés által egyhangúan helyeseltetett és örömmel fogadtatott, holott ismét tétettek ígéretek annak alapja megvetéséhez kinek-kinek tehetsége szerint járulni.

Segédlelkész Bedő Károly pedig azon indítvánnyal állott elő, miszerint ő valamelyik vasárnap egy adakozásra serkentő beszédet fog tartani szószékből megértetni a néppel a Magtárintézmény célját, annak szükségét és hasznát, hogy mindenki beszálljon a nemes ügyért, 's önkéntes adományával járuljon annak megalapításához.

Indítvány egyhangúan elfogadtatott és segédlelkész ugyanazon év február hó 6-dikán megtartotta az adakozásra serkentő beszédet II. Korinthoszi IX. 7 és 5 vezérigék alapján, mely beszéd után harmadnapra az-az február 9-dikén elindult egyházgondnokkal, hogy az ígért, 's önkéntes adakozásokból gyűlendő adományokat beszedje, 's lett az első napi az-az február 9-dikéi eredmény 4 köböl búza. A következő beszedéskor február 12-dikén 5 köböl, míg a harmadik beszedés után február 17-dikén ugyancsak 5 köböl búza adatott be.

A három nap begyűlt összesen 14 köböl búza.

A tulajdonképpeni megalapítók, kik január 16-dikán ígéretet tettek és azt meg is adták más szerint ezek: Szilágyi Sándor, Szilágyi Pál, Szabó Lajos és id. Jakab István (1-1 köböl búza), Szilágyi Mihály és id. Gerőcz Sándor (2-2 köböl búza);

Ez lenne tehát a tulajdonképpeni alap, minthogy a következő két nap eredmény bizonytalan reménybeli volt, ugyanakkor id. Jakab István is csak később adott meg ajánlatából egy véka búzát.

Azonban mind a háromnapi járás folytán 14 köbölre szaporodott búzát is kevésnek tartotta az egyházgyűlés rendes tőke gyanánt hivatalosan, mint egészen megalakult Magtár-tőkét terjeszteni be a nt. Esperes Úr és traktus elé.

Határozta továbbá, miszerint a begyült 14 köböl búza október 20-ig magtárilag kezeltessék, az-az használatra kamatozás végett – egy köböl után, egy véka kamatot számítván – jelentkezőknek kiadassék annyival is inkább, mert az év elején szegénységük miatt nem adakozók ígéretet tettek termés után adakozni;

Egyházgyűlés annál fogva úgy vélekedett, miszerint a 14 köböl kamatja 1876. április 19-től október 20–ig tőkésítetvén az ebből származó összeg, - a summa, melyet, mint véglegesen, - az-az nem csak részben, hanem az egészen megalapult Magtár tőkéjét fognak majd tekinteni és hivatalosan beterjeszteni.

A magtár kezelésével Szilágyi Sándor Magtár-gondnoki minőségben Bedő Károly segédlelkész egyházgyűlési jegyzői tiszténél fogva az írásbeli teendők végzésével hatalmaztatván fel és bízatván meg.

Fent említett Magtár-gondnok említett 14 köböl tőkét jelentkezőknek kiadta április 19-től kezdve, mint egyházgyűlési jegyző kezesek mellett a kötvényeket hivatalosan kiállította, majd annak darabjáért írásbeli díj gyanánt 20 osztrák értékű forintot szedett be.

Kiadott tőke, folyó év, október 30-ig, beszedetvén jövedelmezett három köböl és három véka búzát. A magtárgondnok, a segédlelkész, az egyházgondnok és a jelenlévő presbiter által a gyűjtés után történt számoláskor a magtárgondnoknak a kamatozás végett használatra adáskori mérésközt való különbözet – amennyiben az előbbi nagyon bőven, az utóbbi szűkebben, de rendesen történt - egy köböl búzát takarított meg. Mely szintén kiadatván ismét egy vékát kamatozott, úgy hogy a 14 köböl búza április 19-től, október 20-ig tulajdonképpen 19 vékát jövedelmezett.

Ehhez jön Tót-telekről özv. Váralyay Józsefnétől egy véka búzával.

A termés után folyó év október 4-dikén Bedő Károly segédlelkész, és Tóth Sándor egyházgondnok által végrehajtott gyűjtés eredménye 6 köböl és fél véka búza.

Ezen különböző összegek sorrendbe összeadatván: 14 köböl

Ennek kamatja, az-az szaporítása: 4 köböl és 3 véka; A Tót-telekről kapott adomány: 1 véka; Az október 4-diki gyűjtés: 6 köbölés fél véka; Leszámítandó fő összeg: 25 köböl és fél véka búza;

Ez tehát az egyház Magtári Főalaptőke fél véka híján, mivel a 25 köböl már mind kiadatott, mint azt a kiadási napló a 9-dik lapon mutatja. A fél véka pedig az egyház magtárában, mint maradék

hagyatott. Ezzel a Magtár 25 köböl búzatőkével véglegesen megalapítottnak tekintetik.

Kelt: Hegy Köz Csatáron, 1876 évi november 25-kén
Bedő Károly segédlelkész, egyházgyűlési jegyző

1876.

Az Egyházi Magtár alapját adományaikkal gyarapító lakosok névsora: 1876. október 20-tól - 1877. október 20-ig;

Bedő Károly (segédlelkész): 1 forint; Id. Szilágyi Pál (kurátor): 4 véka; Szilágyi Mihály: 2 véka; Bíró Sándor: fél véka; Lenárd Antal: 2 véka; Tóth Sándor (Kis-utczai): 1 véka; Özv. Mészáros Sándorné: fél véka; Özv. Nagy Lajosné: fél véka; Szabó András (árvái): 1 kosár; Virágh Péter: fél véka; Özv. Sárossy Gergelyné: fél véka; Jakab István: 2 véka; Szilágyi Sándor: 4 véka; Szabó Lajos: 4 véka; Szilágyi Lajos (Békési): 1 kosár; Nánásy Sándor: 1 véka; Huszár Péter: fél véka; Tóth Mihály: fél véka (tengeri); Orbán Mihály: 1 kis kosár; Felföldy Gergely: 1 kis kosár; Tóth István: 1 véka; Lovas János: 1 véka; Tóth Gergely: 1 kis kosár; Kőszegi János: fél véka; Szilágyi Pál: 1 véka; Nánásy János: fél véka; Tarpay István: 1 kosár; Csikós Imre: 1 véka; Id. Szilágyi Mihály: fél véka; Király János: fél véka; Tarpay Károly: 1 kosár; Fényes Károly: 1 véka; Molnár János: fél véka; Özv. Tóth Pálné: fél véka; Kocsis János: 1 véka; Mészáros Pál: 1 kosár; Nánásy Lajos: fél véka; Özv. Nánásy Jánosné: 3 véka; Bánhegyesy Péterné: fél véka; Sztankovics Sándor: 1 kosár; Mészáros János: másfél véka; Makó József (ref. lelkész): 2 véka; Kovács József (jegyző): 4 véka; Belcsug Zakariás (ref. lelkész): 2 véka; Demjén Márton (ref. tanító): fél véka; Vékony Sándor: 1 kosár; Szabó Gábor: 1 kosár (tengeri); Szabó Sándor: fél véka; Tóth István: fél véka; Tóth Sándor: 2 véka; Mezey Ferencz: 1 kosár; Özv. Papp Péterné: 1 kosár; Vékony Mihály: 1 véka; Szabó István: 1kosár; Mészáros Mihály: 1 kosár; Özv. Szabó Imréné: 1 kosár; Jakab József: 1 kosár; Méhes Péter: 1 véka; Özv. Szilágyi Györgyné: 4 forint; Papp Imre: 1 kosár; Keres János: 17 forint; N. Mészáros Mihály: 1 kosár; Kiss János: 40 forint; Bartha Lajos: fél véka; Ifj. Gerőcz Sándor: 1 véka; Id. Gerőcz Sándor: 2 véka; Szabó Imre: 1 kosár; Begányi Sándor: 1 kosár;

M. Mészáros Mihályné: fél véka; Nórápy János: fél véka; Ispán Benjámin: 1 kosár; Kovács Péterné: 1 kosár; Régenyi András: fél véka; Dorsonszky Károlyné: 1kosár (tengeri); Szilágyi Lászlóné: 1 kosár; Ifj. Szilágyi Pál: 1 kosár; Szabó Sándor: fél véka; Szabados Imre: 1 kosár; Szabados Lajos: fél véka; Szabados Benjámin: 1 kosár; mSzabados Lajos: 1 kosár; Id. Begányi Ferencz: 2 véka és 1 kosár; Mátyus Dániel: 1 véka; Kovács Lajos: fél véka; Kovács Jánosné: fél véka (tengeri); Szilágyi József: fél véka; Varkucs Mihály: 1kosár (tengeri); Rácz István: 1kosár (tengeri); Mezey István: fél véka; Boros János: fél véka; Balázs Sándor: 1 kosár; Oláh Imre: 1kosár (tengeri); Nagy János: 1kosár (tengeri); Papp István: fél véka; Szilágyi Imre: 1kosár (tengeri); Özv. Németh Mihályné: 1 kosár; Id. Pótor Mihály: 1kosár (tengeri); Németh Péter: fél véka; Borsós Sándor: fél véka; Özv. Mészáros Sándorné: fél véka; Tarpay Mihály: 1 véka; Huszár Imréné: 1kosár (tengeri); Borsós Péter: 1 kosár; Papp Sándor: 1 kosár; Tóth János: 1 kosár; Papp Lajos (lakó): 1 kosár; Papp Sándorné: 1 kosár; Újfalussy István: 1 véka; Kovács György: 1 kosár; T. Nagy János: 10 forint; Somogyi Sándor: 1 véka; Tóth János: 10 forint; Rácz Sándor: 27 forint; Paluska Mihály: 1kosár (tengeri); Tóth József (Pápista-köz): 20 forint; Szabó Józsefné: 1 kosár; Juhász Erzsébet: 1 kosár; Kádár József: 1 kosár; Jakab András: 1kosár (tengeri); Szilágyi Lajos: 1kosár (tengeri); Ispán Sándor: 1 kosár; Özv. Váralyay Józsefné (Tót-telekről): 1 véka; Mészáros Lajos: 2 véka (tengeri); Kaczander Israel: 1 véka;

Az Egyházi Magtárból történő kiadások lakossági névsora: 1876. október 20-tól - 1877. október 20-ig;

Kocsis János október 20-án kölcsönzött 2 köböl búzát; Kezes: Fényese Sándor; - Sipos Mihály október 20-án kölcsönzött 2 köböl 2 véka búzát; Kezese: Szilágyi István; - Jóvir Imre október 20-án kölcsönzött 1 köböl búzát; Kezese: Paluska Mihály; - Szilágyi Lajos október 22-én kölcsönzött 4 köböl búzát; Kezese: Kállai Imre; - Fényes István október 27-én kölcsönzött 1 köböl búzát; Kezese: Jakab Ferencz; - Borbély Gábor október 28-án kölcsönzött 1 köböl búzát; Kezese: olvashatatlan; - Borsós Péter november 11-én kölcsönzött 1 köböl 2 véka búzát; Kezese: Mészáros Pál; - Tóth Gergely november 13-án kölcsönzött 1 köböl búzát; Kezese: Tóth Mihály; - Tóth István november 13-án kölcsönzött 2

köböl búzát; Kezese: Boka János; - Jakab István november 11-én kölcsönzött 3 köböl búzát; Kezese: Huszár Péter; ***Összesen:*** 23 köböl és 8 véka kikölcsönözve***; Fizetendő kamatmennyiség:*** 2 köböl;

Az Úr asztalához járuló fik és leányok	
Év: 1876	
Fik	**Leányok**
Németh János	*Varga Rozália*
Szabó József	*Szilágyi Rozália*
Pánya István	*Medgyesi Róza*
Bánhegyesi Károly	*Varkucs Sára*
Huszár Ferenc	*Mészáros Julianna*
Mészáros Dániel	*Balázs Julianna*
Balogh Benjámin	-
Tóth Imre	-

Az Úr asztalához járuló fik és leányok	
Év: 1877	
Fik	**Leányok**
-	*Mészáros Margit*
-	*Szilágyi Zsófia*
-	*Mészáros Ágnes*

Csatári segédlelkészek

1867 és 1878 között több segédlelkész is megfordul a Hegyközcsatári Református Egyházközség égisze alatt, szám szerint hatan és mindannyian Makó József lelkész mellett teljesítenek szolgálatot.

1867-ben elsőként Dávidházy János segédlelkész érkezik, aki később 1880 és 1920 között pocsaji, majd kabai lelkészként tevékenykedik tovább. Könyvet is ír, melyet 1889-ben Csíki Lajos református tanár sajtó alá rendez. A mű címe: *„A lelkipásztor teendői a Presbitériumban".*

A következő évben 1867 és 1868 között Fodor Benjámin, majd az azt következő négy évben 1868 és 1872 között Bokross Benedek lesz a segédlelkész.

1873 és 1874 között egy újabb segédlelkész érkezik Csatárba Nyíri István személyében, aki Láczai Szabó József református lelkész, egyházi író emlékére ír beszédet, amit később sajtó alá is rendeznek.
Őt követi még további két segédlelkész 1874 és 1875 között Szathmáry László, majd 1875 és 1878 között Bedő Károly. Ezt a 21 évet követően Csatárban többé segédlelkész nem tevékenykedik.

A lelkész és a segédlelkészek munkáját ebben az időszakban a következő gondnokok segítik:

Az eklézsia 1866-78 közötti évek gondnoki feladatát ellátó presbitereinek névsora:

Lelkészi bejegyzés: Gondnokok

1866-67 - Begányi Ferenc
1867-68 - Kőszegi István
1868-69 - Kőszegi István
1869-70 - Nánási János
1870-71 - Szabó Sándor
1871-72 - Kőszegi István
1872-74 - Zádori István
1874-75 - Szilágyi Mihály
1875-77 - Szilágyi Pál
1877-78 - Tóth Sándor

(Beírta Makó József lelkipásztor, Hegy Köz Csatár, 1866. esztendőben).

1877-ben Sziráki István elhalálozik.

1878.

1878-ban egy újabb hosszabb időszak veszi kezdetét, melynek képviselője, Bedő Károly tiszteletes.

Borbély Károly kovács december 6-án a csatári evangélikus vallású református takarékmagtárból 1 köböl búzát vásárolt 9 forintért, amely

összeg megfizetéséről a főbíró kezeskedett. Egyedi György asztalos december 7-én 2 véka búzát vásárolt 4 forint 50 krajcárért. Bedő Károly református lelkész december 17-én egy véka búzát vásárolt ugyanonnan 2 forint 25 krajcár összegért; december 20-án ugyanazt a mennyiséget, ugyanazért az árért ismét igénybe vette;

Az eladott 13 köböl és 5 véka búza árából 1881. május 11-ig 100 osztrák forint gyűlt össze. *(Beírta Bedő Károly lelkipásztor, Hegy Köz Csatár, 1878. esztendőben).*

Az Egyházi Magtárból történő kiadások lakossági névsora: 1877. október 20-tól - 1878. október 20-ig;

Fényes István október 27-én kölcsönzött 1 köböl búzát; Kezes: Jakab Ferencz; - Borsós Péter október 29-én kölcsönzött 1 köböl búzát; Kezes: Német Péter; - Jóvir Imre október 29-én kölcsönzött 1 köböl búzát; Kezes: Paluska Mihály; - Balogh Imre október 31-én kölcsönzött 1 köböl búzát; Kezes: Szilágyi Mihály; - Kiss András november 3-án kölcsönzött 1 köböl búzát; Kezes: Sipos Mihály; - Sipos Mihály november 3-án kölcsönzött 1 köböl 2 véka búzát; Kezes: Szilágyi István; - Szabó Bálint november 4-én kölcsönzött 1 köböl búzát; Kezes: Szabó Sándor; - K. Tóth Sándor november 5-én kölcsönzött 2 köböl búzát; Kezes: Bíró Sándor; - Borbély Sándor november 11-én kölcsönzött 1 köböl búzát; Kezes: Tóth József; - Szilágyi Lajos november 11-én kölcsönzött 4 köböl búzát; Kezesek: Fényes József és Kállay Imre; - Horogh Lajos november 11-én kölcsönzött 1 köböl búzát; Kezes: Mészáros Imre; - Tóth István november 13-án kölcsönzött 2 köböl búzát; Kezes: Id. Buka János; - Bartha István nov. 18-án kölcsönzött 1 köböl 2 véka búzát; Kezesek: Id. Jakab István és P. Papp Sándor; - Szilágyi Imre november 19-én kölcsönzött 1 köböl búzát; Kezes: P. Papp Sándor; - Somogyi Lajos dec. 7-én kölcsönzött 1 köböl búzát; Kezes: Mészáros Ferenc és Lovas János; - Ifj. Mezey István jan. 3-án kölcsönzött 2 köböl 2 véka búzát; Kezesek: Kovács György és P. Nagy Sándorné; - Kőszegi János január 4-én kölcsönzött 2 köböl búzát; Kezes: Kőszegi István; ***Összesen:*** 32 köböl kikölcsönözve; ***Fizetendő kamatmennyiség:*** 7 köböl 4 és fél véka;

1879.

Az Egyházi Magtárból történő kiadások lakossági névsora: 1878. október 20-tól - 1879. október 20-ig;

Bartha István november 25-én kölcsönzött 1 köböl 2 véka búzát; Kezesek: Jakab István és Papp János; - Szabó Bálint november 25-én kölcsönzött 1 köböl búzát; kamat: 1 véka; Kezes: Szabó Sándor; - Borbély Gábor november 25-én kölcsönzött 1 köböl búzát; kamat: 1 véka; Kezes: Tóth József; - Jóvir Imre november 25-én kölcsönzött 1 köböl búzát; kamat: 1 véka; Kezes: Paluska Mihály; - Balogh Imre november 25-én kölcsönzött 1 köböl búzát; kamat: 1 véka; Kezes: Szilágyi Mihály; - Kiss András november 25-én kölcsönzött 1 köböl búzát; kamat: 1 véka; Kezes: Sipos Mihály; - Sipos Mihály nov. 25-én kölcsönzött 1 köböl két véka búzát; kamat: másfél véka; Kezes: Szilágyi István; - Tóth Sándor november 25-én kölcsönzött 2 köböl búzát; kamat: 2 véka; Kezes: Bíró Sándor; - Szilágyi Lajos nov. 25-én kölcsönzött 4 köböl búzát; kamat: 1 köböl; Kezes: Kállay I. és Fényes J.; - Tóth István november 25-én kölcsönzött 2 köböl búzát; kamat: 2 véka; Kezes: Boka János - Szilágyi Imre nov. 25-én kölcsönzött 1 köböl búzát; kamat: 1 véka; Kezesek: Papp S. és Szilágyi I.; - Fényes István november 25-én kölcsönzött 1 köböl búzát; kamat: 1 véka; Kezes: Újfalussy István; - Horogh Lajos nov. 25-én kölcsönzött 1 köböl búzát; kamat: 1 véka; Kezesek: Újfalussy I. és Mészáros I.; - Ifj. Mezey István nov. 25-én kölcsönzött 1 köböl 2 véka búzát; kamat: másfél véka; Kezesek: Kovács György és Nagy Sándor; - Borsós Péter december 3-án kölcsönzött 1 köböl búzát; kamat: 1 véka; Kezes: Németh Péter; - Somogyi Lajos december 13-án kölcsönzött 1 köböl búzát; kamat: 1 véka; Kezes: Lovas János; - Mészáros Lajos január 13-án kölcsönzött 2 köböl búzát; kamat: 2 véka; Kezes: Somogyi Lajos; - Borsós Sándor márc. 6-án kölcsönzött 2 köböl búzát; kamat: 2 véka; Kezesek: Pótor P. és Putnoky I.; - Sebestyén János április 28-án kölcsönzött 1 köböl búzát; kamat: 1 véka; Kezes: Rácz Sándor; - Juhász József április 22-én kölcsönzött 2 köböl búzát; kamat: 2 véka; Kezes: Juhász Benedek; - Paluska Mihály ápr. 28-án kölcsönzött 2 köböl búzát; kamat: 2 véka; Kezesek: Jóvir I. és Rácz S.; - Varga Sándor máj. 12-én kölcsönzött 1 köböl 2 véka búzát; kamat: másfél véka; Kezesek: Dorsonczki Lajos és Demjén M.; - Papp József május 12-én kölcsönzött 1 köböl búzát; kamat: 1véka; Kezesek: Papp S. és Bartha I.; - Sipos Lajos május 12-én kölcsönzött 1 köböl búzát; kamat:

1 véka; Kezesek: Bedő K. és Szilágyi P.; - Nánásy Lajos máj. 14-én kölcsönzött 1 köböl 2 véka búzát; kamat: másfél véka; Kezesek: Nánásy J. és Nánásy István.; - Molnár Mihály máj. 18-án kölcsönzött 1 köböl búzát; kamat: 1 véka; Kezesek: Id. Molnár M. és E. Tóth I.; - E. Tóth István május 22-én kölcsönzött 2 véka búzát; kamat: fél véka; Kezes: Borsós Sándor; - Bedő Károly június 3-án kölcsönzött 1 köböl 2 véka búzát; kamat: másfél véka; Kezes: Jaksics János; ***Összesen:*** 39 köböl 2 véka kikölcsönözve; ***Fizetendő kamatmennyiség:*** 10 köböl;

1880.

Az Egyházi Magtárból történő kiadások lakossági névsora: 1879. október 20-tól - 1880. október 20-ig;

01. Ispán Sándor november 7-én kölcsönzött 1 köböl búzát. Kamat: 1 véka. Kezes: Ispán Ferencz. - ***02.*** Nánásy Sándor nov. 8-án kölcsönzött 2 köböl búzát. Kamat: 2 véka. Kezesek: Nánásy I. és Nánásy Lajos. - ***03.*** Nánásy István november 10-én kölcsönzött 2 köböl búzát. Kamat: 2 véka. Kezesek: Nánásy I., Nánásy Lajos és Koós M.. - ***04.*** Bedő Károly *(tiszteletes)* november 14-én kölcsönzött 2 véka búzát. Kamat: fél véka. Kezes: Szilágyi Pál. - ***05.*** Kashó Ferencz *(jegyző)* november 14-én kölcsönzött 2 köböl búzát. Kamat: 2 véka. Kezesek: Szilágyi Sándor és Marjay Lajos. - ***06.*** Kovács György december 7-én kölcsönzött 1 köböl búzát. Kamat: 1 véka. Kezes: Somogyi Sándor. - ***07.*** Mészáros János január 14-én kölcsönzött 1 köböl búzát. Kamat: 1 véka. Kezes: Ispán Sándor. - ***08.*** Tarpay Imre március 15-én kölcsönzött 1 köböl búzát. Kamat: 1 véka. Kezes: Bedő Károly lelkész. - ***09.*** Sipos Lajos (tanító) május 7-én kölcsönzött 1 véka búzát. Kamat: 0 véka. - ***10.*** Vékony Mihály február 23-án kölcsönzött 1 köböl búzát. Kamat: 1 véka. Kezes: Szabó Sándor. - ***11.*** Vékony Mihály március 31-én kölcsönzött 1 köböl búzát. Kamat. 1 véka. Kezes: Szabó Sándor. - ***12.*** Spear Jakab március 31-én kölcsönzött 1 köböl búzát. Kamat: 1 véka. Kezes: Koma Mihály. - ***13.*** Mezei István március 31-én kölcsönzött 1 köböl búzát. Kamat: 1 véka. Kezes: Jakab Ferencz. - ***14.*** Tarpay Sándor márc. 31-én kölcsönzött 1 köböl és 2 véka búzát. Kamat: másfél véka. Kezesek: Tóth S. és Bónis J.. - ***15.*** Balázs János március 17-én kölcsönzött 1 köböl búzát. Kamat: 1 véka. Kezes: Szilágyi Sándor (főbíró). - ***16.*** Nánásy Lajos április 5-én

kölcsönzött 1 köböl búzát. Kamat: 1 véka; Kezes: Nánásy István. - ***17.*** Begányi Imre március 24-én kölcsönzött 2 véka búzát. Kamat: fél véka. Kezes: ifj. Szabó Sándor. - ***18.*** Mezey Ferencz március 31-én kölcsönzött 1 köböl és 2 véka búzát. Kamat: másfél véka. Kezesek: Sark. J. és Vékony L.. - ***19.*** Bedő Károly április 20-án kölcsönzött 1 köböl és 2 véka búzát. Kamat: másfél véka. Kezes: Nánásy István. - ***20.*** Tóth Gergely április 1-én kölcsönzött 1 köböl búzát. Kamat: 1 véka. Kezesek: K.*(Kis utcai)* Tóth Sándor és Jakab I.. - **21.** Nagy Sándor április 1-én kölcsönzött 1 köböl búzát. Kamat: 1 véka; Kezes: Jakab Ferencz. - **22.** Borbély Gábor április 29-én kölcsönzött 1 köböl búzát. Kamat: 1 véka. Kezesek: Bánhegyesi I. és Csonka J.. - **23.** Ispán Lajos március 3-án kölcsönzött 1 köböl búzát. Kamat: 1 véka. Kezes: Bedő Károly *(tiszteletes)*. - **24.** Molnár Mihály március 6-án kölcsönzött 2 véka búzát. Kamat: fél véka. Kezes: Juhász Benedek. - **25.** Sipos Lajos április 30-án kölcsönzött 1 köböl búzát. Kamat: 1 véka. Kezes: Bedő Károly *(tiszteletes)*.

Összesen: 30 köböl 4 véka kikölcsönözve; ***Fizetendő kamatmennyiség:*** 9 köböl;

1881.

Körlevél - Presbitériumi gyűléshatározatról

1881-ben az egyház belefog a templomtorony felújításába, bádogozásába. Az ácsmunkát Győri Péter Berettyó Újfalui ácsmester *végzi (1225 forintértékben)*, a torony bádogozását pedig Goldstein Simon.

Három év elteltével, 1881. június 6-án a nt. Esperes úr körlevelének engedelmeskedve Presbitériumi gyűlést hív össze.

Ennek az-az oka, hogy fél év leforgása alatt, de legkésőbb május 26-ig egyházmegyei pénztárnokot kellett választaniuk. A határozat hamar meg is születik és egyhangú szavazattal a szentjánosi Szenus László lelkészt választják meg egyházmegyei pénztárnoknak.

A gyűlésen jelen vannak: Elnök: Bedő Károly *(tiszteletes)*; Főbíró: Szilágyi Sámuel; Jegyző: Kashó Ferenc; Gondnok: Szabó Lajos; Presbiterek: Kőszegi István, Szilágyi Pál és Szabó Sándor.

1882.

A református templom, renoválásra kerül.

A lelkész és a segédlelkészek munkáját ebben az időszakban a következő gondnokok segítik:

1880-81 – Szabó Lajos
1881-83 - *nincs adat*
1883-84 - Szilágyi Sándor
1884-85 - Mészáros János
1885-87 - *nincs adat*
1887-90 - Mészáros János
1880-91 - Szilágyi Sándor
1891-92 - Sztankovics Benjámin
1892-95 - *nincs adat*
1895-96 - K. Tóth Sándor
1896-97 - *nincs adat*
1897-98 - Tóth Sándor
1898-99 - Begányi Ferenc
1899-1900 - Szabó Sándor

1883-85.

Lelkészi felmérés: 1883-ban az Egyházközség lélekszáma 457 férfi és 471 nő, az-az 928 lélek.

1886.

Levél, felsőbb hatósági behajtatás címén:

Tisztelt Bedő Károly evangélikus református lelkész Úrnak! Csatáron.

A csatári evangélikus református egyház 1886. január 24-ki gyűlése, 3. számú végzésében felsőbb hatósági behajtatás végett hivatalomhoz 26 sz. a beterjesztett fi és leánytanítói hátralék jegyzék nem levén

egészen felszerelve visszaküldöm azt pótlás és minél előbbi újabb beterjesztés végett a következő utasításokkal:

1. A jegyzék címe felül világosan írassék ki, hogy melyik egyházban, minő hivatalnokoknak hátraléka.

2. A hátralékoknál jegyeztessék meg felül a rovatban, hogy párbér, vagy tandíjból származnak e?

3. A hátralék után még egy rovat tétetvén, abban minden egyes tartozó után legyen kimutatva pénzértékben, mennyi az összes hátraléka.

Ezen hiányok, bár csekélyeknek látszanak, de mégis olyanok, hogy ezeknek pótlása nélkül az alispáni hivatalhoz nem lehet a jegyzéket elküldeni.

Lengyel Károly fi tanító úrnak e folyó évi 17-kéről beterjesztett azon panaszára, hogy az őröltetést a községi bíró nem eszközül másutt, csak a helyi szélmalomban – ahol pedig csak károsodásával rosszul őröltethet - amennyiben a panasz beigazolt és amennyiben az őrletéssel az egyház díjlevél szerint köteles, utasítom az egyház gondnokát, hogy a tanító károsodása nélküli őröltetést pénzért végeztessen, s az őrletés díját kiadásába jegyezze be.

Ha pedig a csatári evangélikus református egyház ingyen fuvar kiállítására volna gyakorlata, a szerint köteles a fuvart a községi bíró mellőzésével az evangélikus református egyháztagok közül a gondnok rendeltesse el a netalán előállani nem akaró fuvarozót büntetés végett a községi hatósághoz jelentse be, és ha a községi hatóság nem intézkednék arról, az egyháztanács végzésében ide az esperesi hivatalhoz emeljen panaszt.

Amennyiben az egyházmegyei végzés ellenére beterjesztés ez ügyben nem történik június 11-kén már ′ az engedetlenkedő egyháztanácsosok költségére″ egyházmegyei küldöttséget fogok oda kinevezni, ahonnan felhívom tisztelt lelkész urat, hogy a közalap kivetést ellenző egyházi tanácsosok neveit hozzám június 10-ig múlhatatlanul terjessze be. Teljes tisztelettel:

Csökmő, 1886. május 22.
Szabó Károly esperes

1887-1904.

Lelkészi bejegyzés: Harangállvány készítéséről

Az egyházközség megrendelésére Tóth István ácsmester, Jákó-Hodosi lakos kettős harangállványt készít a templom részére 80 forint. értékben. *(Beírta Bedő Károly prédikátor, Hegy Köz Csatár, 1866. november 3).* Bedő Károly tiszteletes ezt követően munkakörét 1905-ig látja el.

1905.

A rekorder

Bedő Károly tiszteletes utódja minden rekordot megdöntve, negyvenöt éven keresztül látja el feladatát.

Két világháborút és a közte lévő ínséges, gazdasági válságokat is átvészeli. Ő az, aki az elszegényedett, szenvedő lakosság szívébe el tudja helyezni a nyugalmat és a békét. És ez a nagyszerű ember nem más, mint a nt. *Szűcs László* tiszteletes.

Szűcs László lelkipásztor életrajza

1880. január 8-án születik Váncsodon, közbirtokos nemes családban. Apja László, anyja neve ismeretlen. Gimnáziumi és teológiai tanulmányait 1899. szeptember 1-től 1902. június 30-ig a debreceni főiskolán végezi, ahol negyedikes teológusként 1901/1902-ben már esküdt felügyelői és köztanítói hivatalt tölt be.

1902. július 2-tól 1903. november 10-ig nagyváradi segédlelkész Csák Máté mellett.

1903. november 10-től 1905. október 7-ig pedig Hódmezővásárhelyen segédlelkész Szeremley Sámuel mellett.

Hegy Köz Csatár lelkészévé 1905. szeptember 17-én választják meg, állását pedig 1905. október 8-án foglalja el.

Érkezésekor a tiszteletes az egyházközséget elhagyatott állapotban találta, de kitartó munkával később a fejlődés útjára vezette.

A templomot három alakalommal is renováltatta (1909, 1912 és 1928). Két új harangot öntetett és két új iskolát építtetett a községben (1910 és 1917-ben). A régi lelkészi lakást (1913) átalakíttatta. Megszervezi a harmadik tanítói állást is (1941).

A Bihari Egyházmegye egyik számvevője (1923), majd Egyházmegyei Tanácsbíróként tevékenykedik az egykori Királyhágó-melléki egyházkerületnél. Az Egyházmegye képviselője és Bihar vármegye egyik bizottságának is kinevezett tagja.

Első felesége Fekete Róza (esk.1906. július 20), aki 1938. február 13-án elhalálozott. Egy fia született tőle, Szűcs Béla (szül.: Hegyközcsatár, 1907. november 23.), aki felsőbb iskolát végzett Brassóban.

Második felesége - Bokros Benedek, volt hegyközszáldobágyi lelkész lánya - Bokros Mária, akivel 1939. április 6-én házasodtak össze.

Szűcs László tiszteletes 1950. február 18-án hunyt el Hegyközcsatárban és a régi református temetőben van nyugalomba helyezve. Felesége Szűcs Lászlóné, szül.: Bokros Mária 1975. április 19-én hunyt el és ugyancsak a hegyközcsatári régi református temetőben nyugszik.

A ház amelyben egykor éltek és tevékenykedtek, ma Dallos Lóránd és felesége Dallos Mária tulajdonát képezi.

A tiszteletes első bejegyzését a híres csatári *„Aranykönyvbe”* 1905. október 8-án ejtette, melyet minden valószínűség szerint gondnoki feladatok megkönnyítése, kegyes adományok és hagyományok bejegyzése, valamint történeti feljegyzések fennmaradása céljából hozott létre.

Szolgálati ideje alatt feljegyzéseinkből csupán egyetlen gondnokról tudunk, aki a lelkész munkáját mindenben segíti és ez nem más, mint P. Szilágyi István és természetesen családja.

Gondnoki feladatok

Lássuk csak mi is egy gondnok feladata és kötelezettsége az egyházon belül. A gondnok legalább három év presbiteri szolgálattal rendelkező presbiter lehet.

A presbitériumot a lelkipásztor a gondnokkal együtt hívja össze és ő a gyűlés társelnöke is.

A lelkésszel együtt képviseli az egyházközséget, aláírja a presbiteri gyűlés jegyzőkönyveit és határozatait. A lelkésszel együtt kezeli az egyházközség vagyonát, amennyiben nem rendelkeznek pénztárossal.

P. Szilágyi István és családja

Mindezek mellett szigorúan gondoskodnia kell az egyházközség épületeinek jó karbantartásáról és a lelkésszel együtt az egyházközség költségvetésének és zárszámadásának elkészítéséről.

Mint azt láthattuk a gondnoki tevékenység nem éppen egy egyszerű feladat. Minden valószínűség szerint - többek között - ezeknek a feladatoknak a megkönnyítésére céljából hozta létre nt. Szűcs László református lelkész úr az ***„Aranykönyvet"***.

1905. október havában a szószéken lévő új, díszes piros bársony terítőt készítették: D. Papp Lajosné, Nagy Jánosné, Újfalussy Lajosné, Nórápi Istvánné, özv. Somogyi Sándorné, Kelemen Sándorné, Papp

Imréné, Horog Lajosné, Bacsa Józsefné, Bálint Mihályné, Zilahi Sándorné és Putnoki Károlyné. Ugyancsak 1905. október havában a templom főbejáratánál lévő előtermet fekete posztóval bevonták s feldíszítették, valamint a szószékre is - temetések és más gyászos alkalomkor használandó – fekete posztóterítőt készítettek: Papp Lajosné, özv. Somogyi Sándorné, Szilágyi Imréné és Nagy Jánosné.

Újbori úrvacsoraosztáskor úrasztali célra adományozók: Szabó Gáborné Lovas Julianna, Vékony Lajosné Szilágyi Rozália, P. Szabó Sándorné Vékony Sára, Nánási Jánosné Horog Zsuzsánna koronát, Koma Lajosné, özv. Szabó Sándorné Vékony Sára). Papp Pálné kenyeret, Szúcs László lelkész pedig bort adományozott.

Ez év február havában ifj. Paluska József ács és kőműves mester a templomban, az orgona mellett jobb felől, az iskolás gyermekek számára saját költségén, 3 új padot készített 52 korona 40 fillér értékben. 1908-ban az egyház összesen 658 egyháztagot tart számon.

1909.

Ifj. Paluska József 100 korona értékű ingyenmunkát végez és az orgona karzatát újonnan felépíti. Február 9-én Szűcs László lelkész, az általa létrehozott alapítvány javára újabb 25 koronát adományozott. Ezzel együtt az alapítvány összege kamatokkal együtt 77 korona 78 fillér lett. Böjti úrvacsoraosztáskor Szabó Lajos és neje kenyeret és bort adományozott.

Szűcs László református lelkész

1907.

Ebben az évben megtörténik a templom felújítása. 1907. június 2-án Szűcs László lelkész külön alapítólevél kíséretében, - egy általa minden évben gyarapítani szándékolt alapítvány céljára – 25 koronát tett letétbe takarékpénztári könyv formájában.

Szűcs László református lelkész barátai körében

1908.

Ez év január hó 21-én Szűcs László lelkész, az általa létrehozott alapítvány javára újabb 25 koronát adományozott.

1912.

Böjt alakalmával úrvacsorát vett 38 férfi és 46 nő; Pünkösdkor 32 férfi és 40 nő; Újkenyérkor: 25 férfi és 58 nő; Újborkor 12 férfi 32 nő; Karácsonykor 32 férfi és 63 nő;

1912-ben az egyház összesen 493 egyháztagot tart számon.

1913.

Ebben az évben a község neve megváltozik. Az eddigi külön írt Hegy Köz Csatár helyett ezt követően Hegyközcsatár neve egybe írandó. A Szűcs László lelkész által létrehozott alapítvány ebben az

évben 70 korona összegekkel gyarapodik. December 31-én az évi kamattal együtt 142 korona 20 fillér az alapítvány vagyona. Az éves perselypénz: 15 korona 6 fillér. Egyházi bálok tiszta jövedelme: 270 korona.

1916.

Az Úr asztalára a következő egyháztagok adnak kenyeret: Szilágyi Pálné, özv. Bálint Mihályné, Jakab Józsefné, id. Szilágyi Lajosné, Szűcs Imréné és Török Lajosné. Böjt alakalmával Koma Józsefné bort adományoz.

Pénzbeli adományok: Ifj. Bacsa Józsefné, Szabó Istvánné Varga Margit, Ugrai Istvánné, Jakab Józsefné, Mészáros Mihály, Oláh Miklósné, ifj. Jakab Károlyné, Horog Lajosné, Horog Sándorné, Török Lajosné, Kocsis Lajos, Ökrös István, Balogh Imréné, Mészáros Imréné, id. P. Szilágyi Sándorné, ifj. Szabó Józsefné Fodor Ilona *(Pest)*, P. Szilágyi József, özv. Barakonyi Jánosné, id. Papp Imréné, G. Tóth Sándor és neje, özv. Pakonai Mihályné, id. Szilágyi Pál, Tóth Mihályné, Koma József *(az olasz harctérről)*, Szabados Béniné, Kőszegi Jánosné, özv. Faragó Lajosné, Tóth Sándorné Szabó Margit, özv. Tóth Pálné és Tóth Károlyné.
Összes pénzadomány: 117 korona.

1919.

Balogh Sándor kántortanító, elhunyt nagyanyja néhai özv. Balogh Ferencné, született Horváth Zsuzsánna emlékére – aki 1919. május 26-án elhalálozott – 1919. május 30-án, később meghatározandó célt szolgáló alapítványként az egyháznak adományoz egy 6%-os hadikölcsön kötvényt 1000 korona, értékben. Szűcs László lelkész az általa létrehozott alapítvány javára újabb 20 koronát adományoz.

1920.

A templom javára szánt egész éves perselypénz összege: 197 lej 85 bani; Az úri szent vacsorával az év folyamán élt 116 férfi és 205 nő, összesen 321 egyháztag;

1924.

1924-ben alapítványt hoznak létre egy új harang öntéséhez szükséges összeg összegyűjtése végett.

1927.

Az úrasztalára kenyeret ad: id. P Szilágyi Sándorné Szabó Zsuzsanna, Iván Jánosné Fekete Róza és özv. Bálint Mihályné.

A harangalapba, új harang beszerzésére adakozik: Vidican Traian *(volt főjegyző)*, Szűcs László lelkész, Széll Lajos, Farkas László, ifj. Koma József, Elek Dániel, néhai ifj. Jakab István, Szabó Zsigmond, ifj. Fényes Béniné Tóth Margit *(Nagyvárad)*. Szűcs László az általa létrehozott egyházfenntartási alapítvány javára ***320 lejt*** adományoz;

1928.

Az úrasztalára kenyeret ad: P Szilágyi Józsefné Dési Julianna, Papp Pálné Tóth Zsuzsanna, Szűcs Imréné Fakó Lídia, Keresztszegi Béniné Kocsis Margit;

Bort adományoz: Papp P. Sándor, id. P. Szilágyi Sándor, Kathó Ferenc, ifj, Szilágyi István kereskedő, ifj. K. Szilágyi Béni, özv. Szabó Lajosné Varga Julianna.

Pénzjuttatás: Négyen adakoztak 40 lejt, hatan 180 lejt, összes pénzbeli adakozás: 1240 lej.

Közszentségbeli célokra adakozók: Szabó István és neje Varga Margit, Begányi József és neje Kupás Margit, Kozma Lajosné Kelemen Zsófia, Papp Pálné Tóth Zsuzsanna, özv. Kőszegi Jánosné Varga Rozália, ifj. Szilágyi Lajosné Magyari Eszter. ***Összesen:*** 350 lejt.

Szűcs László az általa létrehozott egyházfenntartási alapítvány javára újabb ***300 lejt*** adományoz; Az egyházfenntartási közös alapba adományoz még: id. G. Tóth Lajosné, Ispán Lajosné Daróczi Zsófia.

Fogaras városában katonai gyakorlat közben elhunyt Koma István *(Koma István presbiter fia)* az alap javára hagyományozott.

Összes adományi összeg: 1120 lej.

A harangalapba, új harang beszerzésére és templomjavításra adakozik:

özv. Balogh Imréné Szabó Sára, id. P. Szilágyi Sándor, özv. Szabó Lajosné, P. Szolágyi István, özv. Pótor Mihályné, és id, Végh István, Magyari István, Hőgye László Amerikából, Koma József és neje, Koma Lajos és neje, Szabó István és neje, Bacsa József és neje, id. Pótor Béni és neje, özv. Jakab Istvánné, Nagy János, Ifj. Papp P. Sándor és neje, Borosnyai Sándor, Bartha Sándor, özv. Nánási Istvánné, Haak János és Tóth Julianna, özv. id. Szilágyi Sándorné, Hadházy László és neje, ifj. P, Szilágyi Sándor, Balázs József és neje, Fényes Ferenc és neje, Ifj. Szilágyi Károly és neje V.I., ifj. Mészáros János és neje V.M., id. Mészáros János és neje, ifj. Végh István és neje, ifj. Szilágyi Károly és neje, Szatankovics József, ifj. Bartha Lajos, ifj. Szilágyi István és neje T.T., Varga Lajos, Sztankovics Dániel, id. Horog Lajos, Papp Pál, Fényes Sándor, id. K. Szilágyi Béni és neje, H. Papp Béni, K. Szilágyi Lajos, id. Méhes Béni, özv. id. Paluska Józsefné, Sz. Jakab Sándor, id. Ugrai Istvánné, Szabados Béni és neje B.P., id, Petri József, özv. Szabó Ferencné S.L., id.a. Szilágyi Lajos, Szabó Ferenc és neje N.E., özv. Sztankovics Pálné, Papp Károly, K. Mészáros Lajos és neje S.R., Petri Piroska, Keresztszegi Béni, özv. id. Kovács Lajosné, Kovács Sándor, Kovács Sándor, Méhes Károly, Tóth Albert, Papp Flóriánné Balogh Julianna, ifj. Pótor Béni, Jakab József, ifj. Mészáros Sándor, id. Bánhegyesi Lajos, Z. Mészáros Lajos, P. Szilágyi József, Molnár János, özv. Tóth Sándorné Sz.M. , P. Szilágyi Károly, Felföldi István, özv. Szilágyi Lajosné U.Z., K. Papp Lajos, Mester Lajos, Szabó Bálint, id. K. Papp Sándor, Kathó Ferenc, Begányi József, Sz. Szabó Imre, Begányi Lajos, Karácsony Józsefné, Szabados Bálint, özv, Farkas Bálintné, Kulcsár Márton, Szilágyi Albert, ifj. Szilágyi Lajos és neje M.E., Koma Andrásné, G. Szabó Sándor, id. Cs. Jakab Lajos, ifj. Kovács Lajos, id. Kocsis Lajos, Debelka Károly, Szilágyi Pál, Huszár Lajos, Sz. Jakab Lajos, özv. Németi Jánosné, Mózes Mihály, Id. Karácsony Imre, Szabó Béni, Z. Mészáros János, Kovács Istvánné Balázs Julianna, özv. ifj. Kovács Lajosné, Szabados Zsigmond, özv. id.

Bánhegyesi Károlyné, Elek Dániel, Dézsi István, Weise Adolf, ifj. G. Tóth Sándor, id. Ökrös István, özv. Huszár Sándorné, Ispán Lajos, Ispán Lajosné, Ispán Béla, Horog Sándor, Papp Margit, özv. R. Tóth Józsefné, Kalmár András, Ifj. K. Szilágyi Béni, K. Tóth Károly, Balogh Béni, ifj. K. Szilági Károly, Nagy József és neje Cs.E., id. Bartha Lajos, ifj. Nagy Lajos, Gerőc Sándor, özv. Bálint Mihályné, özv. Sztankovics Istvánné, Putnoki Károly, Illés Albert, Szabó Albert, Putnoki Imre, id. Szabados Lajos, Molnár Mihály, özv. Fekete Istvánné, ifj. Fülöp János, özv. Nagy Jánosné, ifj. Szilágyi Sándor és neje P.E., Tóth Imre, Dobai Lajos, Papp János, Király János, ifj. Cs. Jakab Lajos, Mester Béni, id. Fülöp János, id. Kiss Imre, Méhes Lajos, K. Mészáros Imre, K. Mészáros Bálint, ifj. Kiss Imre, Fehér Károly, Major Zsigmond, ifj. Koma Lajos, Hőgye Eszter, id. G. Tóth Lajos, Imre Mihály, Kovács Imre, a. Szilágyi Béni, id. a. Szilágyi József, ifj. a. Szilágyi József, Vékony Mihály, id. Zádori Sándor, özv. ifj. Mészáros Lajosné, Jakab Dániel, Sztankovics Imre, Boros Sándor, ifj. K. Tóth Lajos, Kovács István, K. Papp Béni, N. Papp Sándor, Sz. Szabó Sándor, özv. Nagy Józsefné, Tóth M. Lajos, Tóth M. Lajosné, id. Tarpai Károly, Kovács János, ifj. Kocsis Lajos, Jakab Károly, ifj. Mészáros Károly, Fekete Béni, ifj. Bornemissza Sándor, özv. Fekete Gáborné, Mészáros Mihály, ifj. Ökrös István, Kállai Sándor, Kovács Eszter, Ifj. Zádori Sándor, S. Tóth Lajos, Paluska Sándor, id. Almási Lajos, id. Juhász Istvánné, ifj. Juhász Gyuláné Fülöp Róza, özv. Török Lajosné, id. Macskás János K. *(Komló-völgyi)* Faragó Károly, Balogh Károly, özv. Balogh Béniné, Jánosné, özv. Macskás Sándorné, Zilai Sándor, Jámbor Józsefné, Szabó Alajos, özv. M. Molnár Sándorné, Molnár Ferenc, Csikós Lajosné, Takács Sándor, Takács József, Tari Ferenc, Tari István, Kóti István, Molnár Béni, Kőszegi Béni, Bíró Zsuzsanna, Borsós Lajos, Orbán Károly, ifj. Mészáros Lajos, H. Bartha Sándor, Borsi József, Molnár Albert, id. Mészáros Béni, Molnár Bálint, ifj. Mészáros Imre, Sarkadi Béni, Szilágyi Mihály, Vozár János, S. Szilágyi Sándor, Szilágyi Jánosné, Almási Péter, ifj. Almási Lajos, Oláh Miklós, Dorsonczki Lajosné B.R. Csarnai Lajos, Kovács Gyula.

Összes adományi összeg: 51.915 lej.

Egész éves templomi perselypénz: 450 lej. - Egész éves önkéntes adományozások összege: 55.375 lej volt. - *Úri szentvacsorával élők az év*

folyamán: 120 férfi és 214 nő. Ebben az esztendőben mindösszesen 334 személy járul az úr asztalához. - *Megjegyzés:* 1924-től a harangra gyűjtött összeg 58.695 lej, ebből az egyház egy 150 kg-os kisharangot vásárol.

1932.

Az egyház ebben az esztendőben egy 327 kg-os nagyharangot vásárol. Ez év március 6-án nt. Szűcs László lelkipásztor szolgálatának idején Hegyközcsatáron megalakul a Nőszövetség. A szövetség megalakulását követően a tisztelendő munkáját felesége Bokros Mária is segíti.

1950.

1950-53 között egy rövid időszakra a lelkészi hivatást ***Dohi Lajos*** tiszteletes látja el, majd újabb két éven keresztül 1955-ig Hegyközcsatár lelkésze ***Vas Zoltán***. Ezt követően ***Kádár Miklós*** *(1955-1963)* tiszteletes tölti be a hivatalt.

1955.

„Úrasztali adományok (böjt idején): id. Tóth Károly és neje kenyeret és bort adományoz.

Pénzbeli adományozók: ifj. P. Szilágyi István, id. Kiss Lajos, Méhes Károly, id. Szilágyi Béni, Szabó Ferenc, K. Papp Béni. Kőszegi János, Kőszegi Vincze, K. Szilágyi Sándor, K. Szilágyi Károly, Pazurik János, ifj. P. Szilágyi József, Fényes Piroska, és mások. ***Összesen***: 575 lej.

Ehhez járul még hozzá az anyák-napi perselypénz 136 lejjel, valamint egy magát megnevezni nem akaró személy perselyadománya. A mellékelt cédula szerint a 200 lejt úrasztali terítőre szánta.

A végösszeg: 911 lej 70 bani. A terítőket K. Szilágyi Ilonka testvérünk díjmentesen varrta meg. Az úrasztali terítő hímzése 350 lejbe kerül. Istennek további áldását kérem a Hegyközcsatári Egyházközségre és a kegyes adakozókra. A magam részéről az *„Aranykönyv"* vezetését lezárom."

Hegyközcsatár, 1963. október 31.
Kádár Miklós ny. lelkipásztor

1963-2004 között

1963-tól 2004-ig a Hegyközcsatári Református Egyházközség irányítását Kovács Károly tiszteletes veszi át.

Kovács Károly lelkipásztor életrajza

A Bihar megyei Értarcsa községben születik 1936-ban. Elemi iskoláit Értarcsán és Érmihályfalván végzi. Nagyváradon érettségizik a 2. számú Fiú Líceumban. Érettségi után 1959-ben Kolozsváron végezi el teológiai tanulmányait. A teológia elvégzését követően 1960-ban Diószegen kap segédlelkészi hivatalt, ahol 1963. november 1-ig szolgál.

1961-ben köt házasságot Dovin Valériával. Házasságukból egy leánygyermek születik, Laura. 1963. november 1-én Diószegről a csatári gyülekezet rendes lelkészi állásra invitálja, melyet ő el is fogad.

A rendszerváltást követően az újrainduló Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnáziumban, püspöki kinevezéssel öt évig végez pedagógiai és nevelői munkát, mint vallástanár és iskolalelkész. Lánya fiúunokával örvendezteti meg. 41 évi Hegyközcsatárban végzett sokrétű gyülekezeti szolgálatot követően 2004-ben nyugdíjba vonul.

Kovács Károly tiszteletes munka közben a parókián

Kovács Károly tiszteletes nyugdíjba vonulását követően

Kovács Károly tiszteletes beszédet mond a Nőszövetség névadó ünnepségén

1970.

Ebben az évben a református templom épületébe bevezetésre kerül az elektromos áram, ezen túl az épület teljes kivilágítása elektromos áram útján történik.

1971.

Megtörténik a templom külső renoválása. A toronysisak ácsmunkálatait Fazakas Imre ácsmester végzi. Felújításra kerül a toronysisak szerkezete, ezzel egy időben annak újrabádogozása is.

A csatári templom külső renoválása (1971)

1981.

A templombelső renoválásra kerül.

1992-2004 között

A Hegyközcsatári Református Egyházközség gyülekezete egy Halottas Kápolna tervezésébe és kivitelezésébe fog bele, melyet önerőből építtetnek fel. A létesítmény 2004-ben valósul meg teljes egészében, a kápolnát ekkor adják majd át rendeltetésének.

2002.

Megtörténik a református templom újabb külső renoválása.

2004.

Új lelkipásztor érkezik Hegyközcsatárba *Miklós Csaba-Péter* személyében - 2004. november 1-től veszi át az Egyházközség irányítását.

Miklós Csaba Péter tiszteletes

Miklós Csaba Péter lelkipásztor életrajza

1977. július 14-én születik, a Bihari-hegység lábánál, a Fekete körös partján elterülő kisvárosban, Belényesben, Miklós Péter és Balla Teréz reformátusszülők elsőszülött gyermekeként.

Várasfenesen szülei házában nevelkedik testvérével, Zoltánnal együtt. Elemi és általános iskoláit 1984-1992 között Várasfenesen, míg középiskoláját 1992-1996 között Nagyváradon a *„Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnáziumban"* végzi. Teológiai tanulmányait a Kolozsvári „Egyetemi Fokú Protestáns Teológiai Intézetben" végezi 1997-2002 között. 2002. augusztus 4 – 2004. október 31. között Nagyszalontán segédlelkész nt. Mikló Ferenc esperes úr mellett. 2004. november 1-től meghívás útján rendes lelkész Hegyközcsatárban.

2003-ban Zilahon házasságot köt, Gombos László és Bujdos Erzsébet vallástanár-szociális munkás végzettségű lányával, Gombos Adél-Timeával. Két gyermekük születik: 2006-ban Márk-Csaba, 2008-ban pedig Edina-Timea leányuk. Szolgálata alatt a hegyközcsatári Református Egyházközség gyors fejlődésnek indul.

2005.

A Bokros Mária Nőszövetség bemutatása Tóth Emília elnök-asszony által

A hegyközcsatári református nőszövetség a mindenki által kedvelt, szeretett és nagyra becsült helyi tiszteletes asszonyról kapta a nevét, aki az ötvenes évek első felében Hegyközcsatáron szolgáló Nt. Szűcs László lelkipásztor *(1905-1950)* hűséges felesége volt.

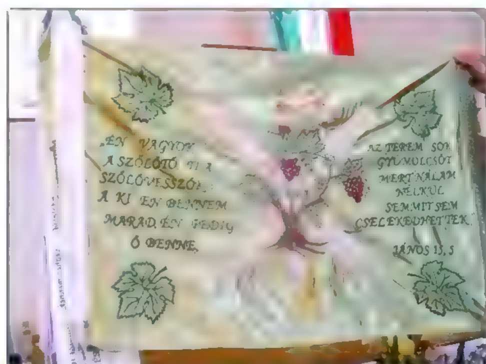
Az általuk működtetett *„Szeretetszolgálat"* keretén belül szegényebb családokat látogatnak meg, és erejükhöz mérten segítik a családokat.

Öregségükre viszont ők is segítségre szorulnak, a gyülekezet segíti is őket. Ennek apropóján gondolta nőszövetségünk, hogy tiszteletünk

jeléül róla nevezzük el szövetségünket és zászlónkra is felhímezzük nevét. A zászló megáldására 2010. március 7-én történt, melyen jelen voltak a kerületi és egyházmegyei nőszövetség elnökei, Bogya Kis Mária és Csomay Piroska, valamint ft. Csűry István, a KREK püspöke is.

Zászlónk névadójáról az őt legjobban ismerő személy nt. Kovács Károly nyugalmazott lelkipásztor beszélt, aki negyvenegy évet szolgált a településen, és aki személyesen is ismerte Bokros Máriát.

Szolgálata idején a már idős *„tiszteletes asszonyt"* rendszeresen látogatta és a gyülekezettel egyetemben segítette is amennyiben tudta. Zászlónk egyik oldalán a következő szöveg olvasható: *„Hegyközcsatári Református Egyházközség - Bokros Mária Nőszövetség - 2009".*

Zászlónk másik oldalán pedig János evangéliumából egy idézet olvasható: *„ Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővessző, aki énbennem marad én pedig őbenne, az terem sok gyümölcsöt, mert nálam nélkül semmit sem cselekedhettek."* A zászlón továbbá megjelenik egy Krisztus-monogram is, ezüstös színben, a görög Krisztus *(Khrisztosz)* szó két első betűje X *(khi)* és P *(ró)* egymásba fűzve, valamint a szőlőtő, a szőlőtőből kinövő vesszők és azokon a gyümölcs, a szőlő. A szőlőtő mellett a kehely Krisztus értünk hozott áldozatát szimbolizálja.

A szőlő, mint motívum nem véletlenül került a zászlóra ugyanis a Hegyköz jó szőlőtermő vidék volt már a régi időkben is. A szőlő szimbóluma Hegyközcsatár címerében is szerepel. Az Egyházközség egyik régi pecsétjén is megtaláljuk a szőlőt, mint szimbólumot.

A jelenlegi nőszövetség 2005-ben alakult újra, amelynek jelenleg 15-20 aktív tagja van. A fennmaradt írásos dokumentumokból kitűnik, hogy a Nőszövetség Hegyközcsatárban 1932. március 6-án alakult meg először.

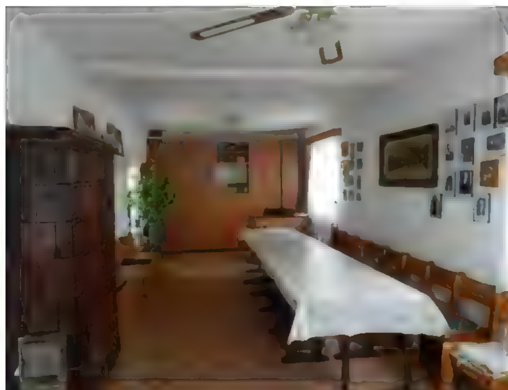
A nőszövetség, már 2005-től fennáll. Főképp csigatészta készítéssel foglakoztunk, amelynek értékesítéséből a parókia, a lelkészi lakás és a templom anyagi javait gyarapítottuk és pénzbeli segítséget is nyújtottunk több rászoruló beteg személy számára.

Szeretetvendégségeket szerveztünk, besegítettünk a gyerekek Szentestén kiosztott csomagjaiba, a nyári Bibliaheteken is részt vettünk és részt veszünk ma is. Az egyházközség által szervezett rendezvényeken erőnkhöz mérten mindig besegítünk.
Mindez a nyolc év alatt készített csigatészta értékesítéséből történt, melyet szorgos kezű nőtestvéreink produkáltak. Rendszeresen részt vettünk a bibliaórákon és a Nagyváradon, Szatmárhegyen, Temesváron, Tenkén, Nagybányán, Debrecenben, szervezett nőszövetségi rendezvényeken, konferenciákon

Ugyanebben az évben a templom harangjainak a villamosítása is megtörténik.

2006.

2006. április 1-én elkészült a villamosított harangok programozása. A beprogramozott időpontokban téli és nyári időszámítás szerint automatikusan bekapcsolnak és végzik az előre megadott feladatokat. A harangvillamosítást és programozást *Nagy Sándor-Csaba nagyváradi mester* végezte.

2006. február 28-án az iroda és a mellette lévő terem közfalának lebontásával egy tágasabb, világosabb termet nyertünk. A bontási és tatarozási munkálatoknál a következő testvéreink segítették a munkálatokat önkéntes munkáikkal: *Papp Lajos, Mezei Gyula, Máté József,*

Mészáros Károly, Molnár István, Papp Gyula, Juhász Sándor, Magyari Sándor, Kőszegi István, id. Szilágyi Vince. A terem festését Pál Lajos és ifj. Juhász Sándor végezték ingyen, bérmentve.
A műpadló lerakását *Pál Lajos* és *Molnár István* végezték ugyancsak önkéntes alapon. Ezt követően folytatódik a Ravatalozó építésének a folyamata is. A Kápolna elé új fedett terasz kerül megépítésre.

2006-ban harangot helyeznek el a Ravatalozó tornyában, melyet a *Varkucs család (1995)* adományozott az Egyházközségnek. Év végére az épület külső és belsőtatarozása is megtörténik.

A képen balról jobbra a következő személyek láthatók: *Mészáros Károly főgondnok, Mészáros János presbiter, Varkucs Sándor harangadományozó, egykori presbiter, Kőszegi István presbiter.*

2006 augusztusában sor kerül a ravatalozó külső tatarozására, színezésére is. A munkálatokat a következő egyháztagok, presbiterek végezték önkéntes munkával: *Bakk Antal, Papp Lajos, Juhász István, Faragó Gyula, Toja Gyula, Bakó János, ifj. Fényes Sándor és ifj. Petri József.*

Petruţné, Koma Etelka és családja adományából egy új tölgyfa ravatalozóasztal és egy kisebb asztal is bekerül a Ravatalozó bútorzata közzé. *Koma Emma* adományaként fekete bársonyterítők kerülnek az asztalokra. A Nőszövetség függönyöket és egy csempekályhát vásároltak az irodába.

- Juhász István mesterember ingyen és bérmentve rakta fel a nőszövetség által vásárolt csempekályhát az irodába.

2006. November 19-én gyülekezeti ünnepély keretén belül sor kerül *Miklós Csaba lelkipásztor* hivatalba való beiktatására *nt. Mikló Ferenc esperes úr* által.

2007.

2007-ben ugyancsak adományból a misék lebonyolításához mikrofon és hangfalak kerülnek beszerelésre.

Újabb felújítási munkálatok veszik kezdetüket.

A Nőegylet szebbnél-szebb kézimunkái szépítik és gyarapítják a templombelső berendezéseit.

A temetők gondozását - mint a legtöbb felújítási munkálatokat - a gyülekezet férfitagjai végzik.

Szűcs László tiszteletes sírját felújítják, rendbe teszik. Pályázati pénzen felújítják a Lelkészlakot is kívül-belül.

2007. január 20-án a lelkészlakás közelében lévő nagy hársfák visszavágása is megtürtént. A munkálatokban részt vettek: *Mészáros Károly, Molnár István, Bakó János, Jakab Ernő, Tóth Ferenc, M. Szilágyi Béla, ifj. Marjai József, ifj. Fényes Sándor, Szabó András, Juhász Sándor, ifj. Tóth Ferenc, Csegődi Dezső és Takács József.*

2007. október 21-én az 1956-os forradalom emlékére rendezett ünnepségen avattuk fel a templom toronyalatti bejáratánál elhelyezett fából faragott emléktáblát az 1. és 2. világháborúban elestek emlékére. A 80x120 cm nagyságú cseresznyefából faragott emléktáblát Miklós Zoltán várasfenesi bútorfaragó készítette és adományozta a gyülekezetnek. A templomban elhelyezett templomtörténeti emléktábla 2007. december 26-án, karácsony másodnapján kerül lelepéezésre, Csűry István

megbízott püspök jelenlétében. Az emléktáblát *ifj. Végh Gyula készíttette és adományozta* a gyülekezetnek.

2008.

2008-ban a templomkert ad helyet az 1848-as szabadságharc hősei emlékére állított kopjafának is. A kopjafát *Miklós Péter* és *Miklós Zoltán várasfenesi lakosok faragják.* Az emlékmű a Hegyközcsatári Polgármesteri Hivatal támogatásával készül el. Folytatódtak a Lelkészi lakás felújítási munkálatai is.

2008-ban felújításra kerül a lelkészi lakás két nagyszobája, a régi elavult padlóra műpadló kerül. A festési munkálatokat *Riffnyák Tibor, Bruncsák Gyula és munkatársaik* végezik. Az elavult villanyvezetéket *Mészáros Károly főgondnok* cseréli ki önköltségén.

A temető takarítását Molnár *István gondnok, M. Szilágyi Béla* és *Tóth Ferenc presbiterek* végezték önkéntes munkával.

A Presbitérium tervei között szerepelt ez esztendőben egy új lelkészi lakás építésének elkezdése, de anyagiak hiányában csak terv szintjén maradt.

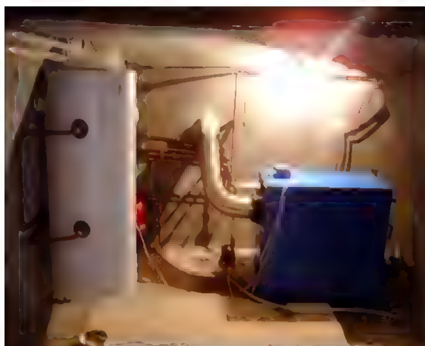

Adventre adventi koszorút adományoztak: *Máté Ilona, Koma Emma, Tóth Emilia.* Az Úrasztalára cserepes mikulásvirágot *Felföldi Ilona* adományozott.

Karácsony ünnepére a templomba fenyőfát *Tóth Ferenc presbiter és családja* adományozott. A karácsonyi csomagokat a gyermekek számára a következő személyek adományaiból állítottuk össze: *Juhász Ilona a "Terézanya Alapítvány" részéről, ifj. Nagy Sándor, Gali Levente, Vitályos Barna polgármester, Tóth Gyula alpolgármester, Veres Kálmán és Simkó Lajos.*

2009.

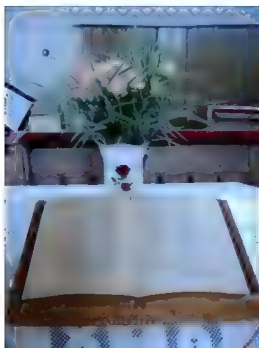

Ebben az évben a templompadlás ledeszkázásra kerül. A munkálatokat *Mészáros Károly főgondnok, Szűcs Sándor és Tóth Lajos* végezik önkéntes munkával.

Elkészült a lelkészi lakás és iroda központi fűtésrendszere is. A kazánházat a lelkészi lakás pincehelyiségében alakították ki. A munkálatokat *Oltean Nicolae* helybéli vízvezeték szerelő végezte.

A lelkészi lakás kisebbik szobája is felújításra kerül, a régi padlót műpadló váltja fel. A parókia kertjében egy fásszínt készítenek *id. Bakk Antal, Juhász István, Papp Lajos, Tóth Lajos* önkéntesek áldozatos munkája által.

Ez évi adományozóink: *Máté Ilona* 2 db. csipketerítőt adományoz a keresztelő edényekhez. *Mészáros Valéria* édesanyja emlékére készítteti el és adományozza a nőszövetség számára a *Miklós*

Csaba lelkipásztor által megtervezett nőszövetségi zászlót.

Molnár István gondnok a Nagyváradi Biblia hasonmáskiadását adományozza az úrasztalára. A bibliatartót *Miklós Zoltán várasfenesi bútorfaragó* adománya. Adventi koszorút *Kozák Irénke* és *Gencsi-Nagy Enikő* adományozott.

A Karácsonyi csomagok elkészítéséhez adományoztak: *Juhász Ilona, Gali Levente, Caritas Catolica* Nagyvárad, *Furmann József és Simkó Lajos.* Karácsony ünnepére a templomba fenyőfát *özv. Kallós Lajosné* adományozott.

2010.

Ebben az évben kezdik el az egykori Egyházi Iskola, ma Gyülekezeti Ház felújítását, melyet 3 éven át folyamatosan végeznek.

A bontási és átépítési munkálatokat szalárdiak végezték, a felújítási munkálatokat *Molnár József* helybeli gyülekezeti tag. A villamossági munkálatokat Mészáros Károly főgondnok végezte el ingyen és bérmentve.

Május 5-én a templom északi oldalánál lévő *nagy fenyőt kivágják.* A konfirmándusok faragott falilámpákat ajándékoznak a templomnak.

A szószék mögötti falra újabb faragás kerül, mely Kálvin János jelmondatát idézi: *„Szívemet égő áldozatul az Úrnak fölajánlom."*

A konfirmándusok és a Nőszövetség adománya a templomi faragott falilámpák. *Sípos Béla* Szalárdi lakos munkája.

A szószék mögötti falon elhelyezett, Kálvin János jelmondatát idéző faragás Miklós Csaba lelkipásztor munkája és adománya. (*„Szívemet égő áldozatul az Úrnak fölajánlom" 2010.)*

Koma Emma és *Kozák Irénke* egy-egy vázát adományoztak az Úrasztalára.

Kovács Anna 1 db. Zöld keresztszemes hímzett terítőt készített és adományozott az úrvacsorai asztalra.

Ez évi adományozóink: *Gellén Gyula* 3 db. hármas ablakot adományoz a gyülekezeti házhoz. Halottak napjára koszorút néhai Szűcs László lelkipásztor sírjára minden évben *Gencsi-Nagy Enikő* készít és adományoz. Adventi koszorút *Koma Emma* nőtestvérünk adományoz. Fenyőfát karácsonyra a templomba *Máté József és családja* adományoz. Karácsonyfadíszeket *Janota Angéla* és *Spurigán Zoltán kántor* ajándékoz.

A gyermekek számára készített karácsonyi csomagokhoz adományaikkal hozzájárul: *Juhász Ilona* (Terézanya Alapítvány), *Caritas*

Catolica Nagyvárad, *Rácz Sándor, Dull Melinda, Gali András és Simkóné Szilágyi Piroska.*

A gyülekezeti ház udvaráról elkezdik a romok eltakarításánát mely munkálatokban a következők segédkeznek: *Bakó Sándor* (markológéppel), *Kovács István* (traktorral), *Polgármesteri Hivatal* (traktorral) a következő munkások bevonásával: *Takács József, ifj. Koma József, Kőszegi Vince, Szabó Gyula és Mészáros Károly főgondnok.*

2011.

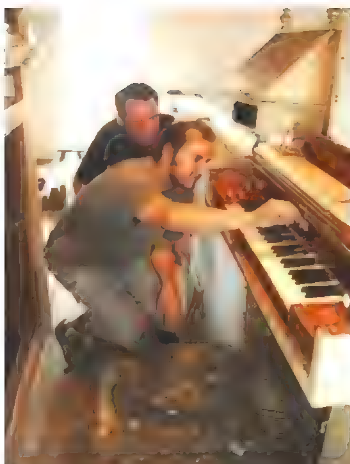
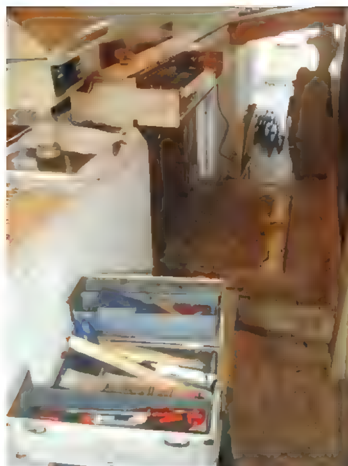
Folytatódik a gyülekezeti ház udvaráról a romok eltakarítása.

Júniusban kezdetét veszi a templom orgonájának javítása a Megyei Tanácstól nyert pályázati pénzből. Az orgonajavítási munkálatokat *Simó Zsolt nagyváradi orgonajavító* végzi.

A lelkészi Hivatal tetőszerkezetének javítása 2011. július 23-án veszi kezdetét. Újralécezésre és cserepezésre kerül sor.

A munkálatokban részt vesznek: *Mészáros Károly főgondnok, Molnár István gondnok, Molnár Árpád, M. Szilágyi Béla, Tóth Ferenc, Páll Lajos presbiterek, valamint Papp Gyula, Fazekas Imre, Szilágyi Ferenc gyülekezeti tagok és Tóth Csaba katolikus vallású testvérünk.*

Október 27-én először gyullad fel a villany a Ravatalozóban a Polgármesteri Hivatal jóvoltából. A munkálatokat Mészáros Károly főgondnok végzi ismételten ingyenes munkával.

A villanyáram beszerelésével egy időben a Polgármesteri Hivatal a vizet is kivezetteti a temetőbe *(Vitályos Barna polgármester és Tóth Gyula alpolgármester jóvoltából).*

Ez évi adományozóink: Adventi koszorút a templomba *Koma Elvira*, mikulásvirágot az úrasztalára pedig *Gencsi-Nagy Enikő* adományozott. Karácsonyra a fenyőfát a templomba *Kallós Sára és családja* ajánlotta fel.

A karácsonyi csomagok elkészítéséhez adományaikkal hozzájárultak: ifj. Dull Attila, a *Caritas Catolica* Nagyvárad, *Gali András és Juhász Ilona* a Terézanya Alapítvány részéről és *Simkó Lajos*. *Gellén Gyula és családja* perzsaszőnyeget adományoz az imaterem számára.

2012.

2012 év elején újabb temetőtakarításra kerül sor. Elkészül a gyülekezeti ház imaterme. A fűtéskorszerűsítését követően, itt tartják télen az istentiszteleteket. Februárban a gyülekezet egy villanyorgonát vásárol az imaterembe.

Ugyancsak az imaterem számára *Gólián Károly* egy új perselyt készített, a Nőszövetség pedig egy kerek asztalt és három darab háromágú csillárt vásárol a terem számára.

2012. január 7-én és 14-én temetőtakarítás veszi kezdetét a gyülekezet részéről. Nincs túljelentkezés. Január 7-én a következő személyek vesznek részt a temető takarításban: *Mészáros Károly főgondnok, Molnár István gondnok, Tóth Zsigmond, Tóth Ferenc presbiterek, ifj. Fényes Sándor gyülekezeti tag és Miklós Csaba lelkipásztor.*

Január 14-én: *Mészáros Károly főgondnok, Molnár István gondnok, Juhász Julianna presbiter, Molnár Irénke, Röff Erzsébet, id. Bakk Antal, Papp Lajos, Végh Sándor, ifj. Fényes Sándor, Miklós Csaba lelkipásztor.*

Elkészül közben a gyülekezeti ház imaterme. Az imaterem fűtését is sikerül megoldani, téli időszakban itt tartják később az istentiszteleteket is. 3 db. 3kw-os hőbefúvó kerül megvásárlásra, melyek kellően bemelegítik a termet. A melegítőkre adakozók névsora: *Koma József* 100 lej, *Janota Angéla* 50 lej, *Máté József* 50 lej, *Szabó Albert* 50 lej, id. *Gombos Benjámin* 50 lej, *id. Mészáros Imre* 50 lej és *Végh Viola* 50 lej.

2012. május 10-én befejeztük a ravatalozó külső, belső rendbetételét. A munkálatokat *Molnár József* helybeli mesterember segédjével végezte.

A rozsdásodó tetőt újrafestteti a gyülekezet. A tetőfestési munkálatokat *Páll Lajos* és *Csegődi Dezső* végezték.

Ez évi adományozóink: *Koma Emma, Koma Elvira* és *Gombos Piroska* függönytartót, függönyt, fekete bársonyt adományoztak a ravatalozóba. *Gombos Piroska* egy függőlámpát adományozott a ravatalozó terembe. Felföldi Ilona egy kis szekrényt adományozott a ravatalozó részére.

Május 18-án *Tóth János* nagy értékű adományt ajánlott fel gyülekezetének. A templom modern hangosítási berendezésének költségeit felvállalta. Ez esztendőben sikerült a gyülekezeti házat kívülről rendbe tenni, színezni, konyhát, mosdót befejezni.

Hálaadó istentisztelet és megemlékezés

November 1-én hármas ünnepet tart a gyülekezet a temetőkertben, elsőként halottaikra emlékeznek, majd az elkészült ravatalozó, valamint a Hegyközcsatárban szolgált és ott eltemetett lelkipásztoroknak emlékművének megáldása következik.

Az igehirdetést követően a gyülekezet kórusa Miklós Spurigán Zoltán kántor-karnagy vezetésével ünnepi énekkel szolgál, ezzel emlékeznek mindazokra, akik a temetőkertben nyugszanak.

Miklós Csaba Péter lelkipásztor röviden bemutatja a ravatalozó elkészültének történetét, amely szerint az 1992. december 30-án tartott presbiteri gyűlésen Papp Lajos presbiter építőjavaslatát követően a presbitérium néhány tagja megtekint néhány közeli településen épült ravatalozót és 1993. december 30-án javaslatot tesznek a ravatalozó építési költségvetésének az elkészítésére.

Az 1996. július 21-én tartott gyűlésen az egyházközség gondnoka Mészáros Károly beszámol a presbitérium előtt a gyülekezet elhatározásáról, mi szerint ebben az esztendőben elkezdik a temetői ravatalozó építését. A munkálatok elvégzéséhez szükséges megyei jóváhagyás megtörténik. Első lépcsőként ebben az esztendőben a fundamentum és a falak felhúzását tűzik ki célul.

A gyülekezeti hozzájárulás nagyon akadozik, a presbitérium úgy határoz, hogy a kiadások biztosítására kölcsönt vesz fel a Bihari Református Egyházmegye pénztárából 2.000 német márka összegben, mely összeget 1 év alatt két részletben kell visszafizetni.

Elkezdődnek a munkálatok; a ravatalozó alapjának első ásónyomai alkalmából nt. Kovács Károly lelkipásztor mond imádságot.

- 1997-ben már tető alatt, bebádogozva áll a ravatalozó. Az elkövetkező években szünetelnek a kápolna munkálatai, mivel 2000-ben a templom renoválásába kezd bele a gyülekezet.
- A 2004. augusztus 30-iki presbiteri gyűlésen - „a Presbitérium örömmel veszi tudomásul, hogy a régóta húzódó ravatalozó befejezési munkálatai elkészültek. Belül kivakolva, ajtók, ablakok a helyére téve. A Presbitérium kimondja, hogy az új lelkészi állás betöltésével megszűnik a templomból való temetés, és a temetési szertartások a ravatalozóban történnek.”

- 2004. november 19-én tartott gyűlésen Szilágyi Vincze presbiter javasolja a kápolna teraszának mihamarabbi elkezdését. 2005-ben meg is épül a terasz.
- 2006-ban befejeződik a kápolna külső vakolása. A Varkucs család által adományozott kis harang felkerül a ravatalozó tornyába.
- 2007-ben a gyülekezet egy hűtőberendezést vásárol a ravatalozóba 550 euróért.
- 2008-ban Vitályos Barna polgármesterrel való egyeztetés alapján ígéretet kap a gyülekezet, hogy a Polgármesteri Hivatal megoldja a víz és a villanyáram kivezetését a kápolnához.
- 2010-ben a víz kivezetésre is kerül.
- 2011-ben az áramot is kivezetik a kápolnához, így 2011. október 27-én a ravatalozóban kigyulladhatnak végre a lámpák.

A református lelkipásztorok emlékére állított emlékmű talapzatához a sziklát *Gali András presbiter* adományozta, a talapzatot pedig *Faragó Gyula* készítette ingyen és bérmentve.

A létesítmény megáldását követően a jelenlévők átvonulnak a régi temetőkertbe, ahol a Nőszövetség tagjai elhelyezik a megemlékezés virágait és koszorúit Szűcs László lelkipásztor felesége, született Bokros Mária sírján, akinek tiszteletéül és emlékéül a hegyközcsatári református nőszövetség felveszi a nevét.

A hegyközcsatári református gyülekezet új presbitériumának eskütétele - 2012. október

Hegyközcsatár református gyülekezetének új presbitériuma

A Királyhágó-melléki Református Egyházkerület egyházközségeiben a 2012. október 7-én tartott választói közgyűlés döntése alapján az új és újraválasztott presbiterek esküt tettek, vagy megerősítették eskütételüket a gyülekezetek előtt.

A presbitereknek olyannak kell lennie, mint a só, ízt kell adniuk a gyülekezetnek, mert ők példaképei a nyájnak, a tagok tudják, hogy ezekre az emberekre számítani lehet, hiszen állhatatosak, erősek. Ilyennek kell lenni nemcsak a következő hat évben, hanem életünk utolsó napjáig.

Az eskütételt megelőző napokban tartotta meg alakuló ülését az újonnan megválasztott hegyközcsatári Presbitérium és saját kebeléből választott főgondnokot és gondnokot a választási szabályok és rendelkezések betartásával.

A szavazást követően a Presbitérium újraválasztotta Mészáros Károlyt főgondnoknak és Molnár Istvánt gondnoki tisztségükbe.

Miklós Csaba Péter lelkipásztor következőképen szólt a presbiterekhez:

„Sáfárok vagytok, amit az Isten rátok bízott, azokkal kell elszámolnotok. Kívánom nektek gyülekezetünk minden tagjának nevében, hogy legyetek hűek, hogy az Úr majd nektek is azt tudja mondani?"

Az eskütétel napján, az igemagyarázatot követően az Úr asztalát körbeálló presbiterek hangos szóval tettek fogadalmat a gyülekezet előtt, akik fennállva hallgatták végig azt.

Az istentisztelet keretein belül az eskütételt követően oklevéllel köszönte meg az egyházközség lelkipásztora az elmúlt hat évben szolgáló presbiterek szolgálatát, munkáját, de oklevelet kaptak az új és újraválasztottak is.

A falu Karácsonya – 2012. december 26

Második alkalommal került megrendezésre a református és római katolikus egyházak, a községi RMDSZ szervezet, a Polgármesteri Hivatallal, közösen a falu karácsonya, ami közelebb hozza egymáshoz a falu közösségét felekezet és politikai hovatartozás nélkül, amikor a falu apraja nagyja közösen ünnepelheti Jézus Krisztus születését.

Sztankovics Gyula kulturreferens, Miklós Spurigán Zoltán kántor és Tóth Olga tanítónő (a rendezvény moderátora) a falu karácsonya rendezvényen

Sokan nem, vagy ritkán látogatják Isten házát, ezért azokhoz is el kell jusson a mennyei üzenet, a fény, a világosság, amely vezető lehet számukra a krisztusi úton.

Ennek felismeréseként kerülhet sor e terv kidolgozására, Vitályos Barna polgármester, Miklós Csaba református lelkipásztor, Farkas András plébános, Sztankovics Gyula kulturális referens, Miklós Spurigán Zoltán kántor közös összefogásával.

A tervet tett követte és december 26-án, Karácsony második napjának délutánján zsúfolásig megtelt a hegyközcsatári kultúrotthon az ünnepelni vágyókkal.

Az ünnepi köszöntőt követően Miklós Csaba a hegyközcsatári Református Egyházközség lelkipásztora mondott áhítatott.

Farkas András plébános szervezésében az ünnepi műsort követően a kijáratnál mindenki kapott egy mézeskalács csillagot, amelynek a közepén egy gyertya volt, a cél az volt, hogy fényt gyújthassanak mindenki szívében a szeretet ünnepén.

Ide kapcsolódnak a település és környékén fennmaradt szokások és hagyományok ismertetése.

Régi Karácsonyi szokások Hegyközcsatárban és környékén

Hegyközcsatár és környékén nagyon szép hagyományok maradtak fent őseinktől, amelyeket a mai napig advent jegyében és Karácsonykor a fiatalok szívesen elevenítenek fel.

Az egyik legismertebb a Luca napjához kötődő néphagyományok és szokások. Ezen a napon december 13-án, állnak neki a lucaszék készítésének, melynek a karácsonyi éjféli misén van nagy szerepe, hiszen aki arra felállt, az megláthatta, hogy ki a boszorkány.

A széket 13 napig kellett titokban, a család tudta nélkül készíteni, 13 fából, melyet 13 helyről szedtek össze. A széket az éjféli mise után általában elégették, hogy a boszorkányok ne férhessenek hozzá. Az a mondás járta, hogy aki Luca napján font, annak keze egész évben szenved, ha valaki párol valamit, akkor azt Luca „csúffá" teszi. Luca napján nem szabad az asszonyoknak a szomszédba menni, mert a tyúkok nem ülik meg a fészket.

Ugyancsak a Luca napjához fűződik az a mondás is, miszerint ettől a naptól számítva 12 napon keresztül megfigyelték az időjárást. Minden

nap egy hónapnak felel meg és amilyen időjárás van a hónap megfelelő napján olyan időjárásra lehet számítani az elkövetkező év hónapjában.

A Szent este volt a karácsonyfa állítás ideje, miután a gyerekek elaludtak a tehetősebb szülők fenyőfa ágat akasztottak a kredenc vagy komód fölé, amelyet saját készítésű "szaloncukorral", gyümölccsel, termésekkel díszítettek, a szegényebb családoknál örökzöld ágak, mint rozmaring ágacska, fagyöngy volt a karácsonyfa, amelyet aztán mindenki a háznál éppen megtalálható termésekkel, alma, dió, mogyoróval díszítettek. A karácsonyfát nem volt szabad lebontani Vízkereszttig, az-az Január 6-ig.

Egy másik igen jelentős népszokás volt, amely ma már kezd feledésbe menni a kántálás. Barátok, szomszédok, testvérek összefogtak és Szenteste elindultak kántálni a faluba vagy a szomszéd faluba a barátokhoz, ismerősökhöz egyházi énekeket énekelve hirdetvén a kis Jézus megszületését, a Messiás eljövetelét.

A betlehemezés az adventi és a karácsonyi idő legismertebb néphagyománya. Hegyközcsatárban és környékén ez a karácsonyi népszokás fent maradt igaz ma már egyre kevesebb ilyen csoport járja a falvakat, de még él a hagyomány.

Ez valójában egy pásztorjáték, mely azt a történetet meséli el, melyben Jézus születésekor a pásztorok vagy a "három királyok" *(a napkeleti bölcsek)* meglátogatják a jászolban Jézust, a barmok közt fekvő kisdedet és Máriát, s ajándékot visznek nekik.

Amikor a gyerekekből és férfiakból alakult csapat betlehemezni indulnak, kézzel készített Betlehemet visznek magukkal. A papírból és fából készült Betlehemben a szent család figuráit és a jászolban fekvő állatokat helyeztek el.

A darabban még felbukkan Heródes, szállást nem adó gazdag ember, aki elhajtja a szent családot, szállásadó szegény ember, aki hajlékot ad a pajtában, eseményeket kommentáló narrátor, ajándékokat hozó háromkirályok, betyárok és huszárok, valamint a humort megtestesítő nagyothalló öreg parasztember.

A betlehemezéssel párhuzamosan más csoportok is járták a falvakat éspedig a csillagjárók. Ezek inkább azokban a falvakban voltak, ahol a lakosság zöme reformátusvallású, itt három személyre volt csak szükség: egyikünk volt a Beköszöntő, másik a Perselyes, a harmadik a Csillagos.

A Beköszöntőnek és Perselyesnek csörgős botot csináltak, amivel az ütemet verték a pattogós énekekhez. A csillagjárás így alkonyat után kezdődött, miután mások végig kántálták a falut, s a háziak nagy sietségben befejezték az ünnepi előkészületeket.

Nagy többségük igen komolyan vette a csillagjárást. Néhol a háziak is velük együtt mondták az énekeket, verseket, melyek vallási egyetemességük ellenére is kifejezést adtak a mi vidékünk sajátosságainak. Régen és ma egyaránt a karácsonyi ünnep egyik fénypontja a karácsonyi lakoma. A karácsonyi ételeket a ház asszonya szépen terített asztalra tálalta.

Régen az asztalnak nagyon nagy jelentősége volt a falusi házaknál, talán a legjobban tisztelt bútordarab volt. Karácsonykor piros csíkos terítőt tettek az asztalra *(A piros ugyanis az öröm színe.)* A karácsonyi abrosznak varázsereje volt: bőséget és egészséget hozott. Karácsonykor a fő étel a húsleves, szárnyas, töltött káposzta és a diós-mákos kalács. Meghatározott étrendje volt a vacsorának. Előtte minden esetben imádságot mondtak.

Hegyközcsatárban és környékén a mai napig a nagy disznótoros időszak inkább az advent utolsó hete, amikor a családok a levágott disznóból készítették el a Karácsonyi lakomát.

2013.

Május 19-én, Pünkösd vasárnapján konfirmándus találkozó keretében emléktáblát avattak néhai Kádár Miklós egykori Hegyközcsatáron szolgált lelkipásztor és neje Sípos Zsuzsanna emlékére.

A hegyközcsatári református templom orgonájának története - Spurigán Zoltán Károly, kántor-karnagy összeállítása

Eredeti kivonat, mely az 1876. január 2-i presbiteri gyűlésen jegyeztetett fel:

„Zádory István második bíró és neje Nagy Zsuzsánna lakos társunk, a vallás iránti kegyeletes érzéstől indíttatva, újév másodnapján egy igen szép tettel örökítették meg nevüket az emlékezet nagykönyvében.

Midőn azon nemes ajánlatot tették, miszerint a csatári református egyház templomába egy hatváltozatú, pedálnélküli, de elől játszó orgonát készíttetnek önköltségükön, mire nézve az alku már meg is köttetett - 600 ~ hatszáz forintért ~, mely a folyó év Pünkösd ünnepére lenne elkészítendő, nagyváradi lakos Jónás István orgonaművész úr által, 6 évi jótállás mellett."

„Ajánlatukat, - mint a nemes és szent célért hevülő kebleknek élénk bizonyítékát - mint a keresztyéni jótékonyság egy felette szép és követésre méltó példáját - a Presbitérium - az egész egyházközség nevében nagy örömmel és forró köszönettel fogadja.

Egyszer s mind, ha az orgonának hat év után történne baja kiigazítására a szükséges költség megteremtése végett, - a helybeli segédlelkész indítványozza - miszerint aratás után nyomtatáskor tartassék egy adakozásra serkentő beszéd, melyre ő maga késznek nyilatkozik, valamint arra is, miszerint beszéde végeztével ő maga, - ha Isten életbe s e községbe továbbra is megtartja - elindul könyvi adománygyűjtés végett az egyházgondnok és a főbíró kíséretében. Ez utóbbiak is késznek nyilatkoztak, hogy a begyűlt adományt hű kezekre bízván, tőkésítik. Így remélik, hogy hat év múlva meg lesz az orgona fenntartására kívántató összeg."

A jegyzőkönyvből kitűnik, hogy a fent említett adományozók már korábban megrendelték a hangszert, továbbá az is bizonyos, hogy a munka ekkor már javában folyt, hisz 1876 pünkösdjén az orgona már készen áll.

Erről az adományozó átvételi aláírása is tanúskodik, melyet a játszóasztalban találunk: *„Csatár, Zádori István 1876. Május 20"*. 4 hónap még a mai technológiák mellett is túl rövid idő lenne egy orgona elkészítéséhez.

A jegyzőkönyv nem véletlenül említi, hogy a hangszer *elől-játszós* lesz, hisz akkoriban még újdonságszámba ment, hogy a kántor nem az orgona mögött, hanem a gyülekezettel szemben foglal helyet, emellett a környékbeli települések templomaiban *(pl. Tóttelek, Bihar)* zömében még *hátul-játszós* orgonák állnak.

Az Orgona a keleti karzaton kap helyet. Klasszicizáló stílusú homlokzata, mely igényesen kiképzett faragásokkal és oszlopokkal van díszítve, 5 sípmezőre oszlik 6+3+7+3+6 arányban. A két szélső mező záródásában megtaláljuk az adományozók nevét, a középső mező tetején egy a barokkra emlékeztető faragott dísz található.

Szerkezetét tekintve mechanikus csúszkaládás, játszóasztalában egy teljesen kiépített billentyűsor és 6 regiszterkihúzó található.

Jónás István kiváló minőségű anyagokat használt orgonáiban, tehát nem véletlen, hogy sok hangszere szinte érintetlenül, épen megmaradt, így a hegyközcsatári közel 140 éves orgona is.

Orgonánk elkészítésénél Jónás segédje, Dukász Endre is jeleskedett. Nevét megörökítette az orgona játszóasztalában: *"Ezen az orgonán dolgozott 1876 májusában, Dukász Endre orgonaművész segéd"*. Ez a beírás nem is olyan jelentéktelen, mint gondolnánk, hisz segít fényt deríteni egy eddigi orgonatörténeti dilemmára.

Dukász Endre az 1870-es években Jónás segédje, majd az 1880-as években nagykárolyi orgonaépítő. Volt egy feltételezés miszerint dolgozhatott önállóan Váradon is, ám ennek csak a Sárvásári református templom 1876-nam készült orgonája volt az egyetlen alapja, melyben megtalálható névjegye: *"Dukász Endre fiszharmónium, zongora és orgonakészítő mester, Nagyvárad"*. Ugyanabban az évben önálló orgonaépítő és segéd? Elgondolkodtató. Feltehetőleg a sárvásári hangszer is Jónás István műve, és helyszíni munkára segédjét küldhette ki, így megengedhette magának, hogy "orgonakészítő mesterként" örökíthesse meg nevét.

A csatári orgona szélcsatornáján van egy 1905-ös beírás: *"Debreczeny János - Roxin János orgonakészítő Nagyváradon itt volt."* Ők Országh Antal segédjei voltak és nem tudni, hogy javították-e az orgonán vagy csak átjöttek megnézni, mert éppen ekkor építették a helyi katolikus templom Országh Antal orgonáját emellett szintén ők javították ugyanekkor a tótteleki orgonát is.

Az I. világháborúban innen is elvitték a fémsípokat, viszont bizonyos, hogy a háború után is használatban volt az orgona, mert 1932-ben Molnár János és Nagy Géza kántortanító kisebb javítást végeztek rajta. Erről a vellatúra melletti beírásuk is tanúskodik: *„Javította 1932 VIII 6-án Molnár János és Nagy Géza Kántortanító"*.

A teljes helyreállítást *Szeidl Ferenc* nagyváradi orgonaépítő végezte 1935-ben. Névjegyét a szélládában hagyta: *"Javította Szeidl Ferencz org építő 935 okt 15"*. Bár ekkor nem ónsípok kerültek az orgonába, mégis a környék átlagánál jobb minőségű anyagból készítette a sípokat.

Ekkor nem csupán a hiányzó fémsípok pótlása történik meg, hanem bővítik pedállal is az orgonát, mely érdekes állapotot eredményez, hisz

meghagyva a manuál mechanikus csúszkaládás rendszerét, a pedált pneumatikus rendszerrel készíti el.

A következő ismert javítás ideje 1987, amikor *Crişan György* nagyváradi mester végez kisebb javítást a hangszeren, és villanymotorral látta el, meghagyva a lábbal fújtatás lehetőségét is.

Utolsó javítása 2011-ben történik, amikor elsősorban állagmegőrzési munkálatok folynak: sípok javítása, szúmentesítés, tisztogatás, mechanikai, intonációs korrigálás. Ekkor a pneumatikus kopulát mechanikusra alakítják át, illetve lecserélik a pedálszélláda membránjait.

Az orgona ma megfelelően működik, és elmondható, hogy a gyülekezet a közel 140 év során gondosan odafigyelt orgonájának állapotára, mivel az mindig használatban volt.

Utószó helyett

Karácsonyi angyal - A szerző gyermekkori emlékeiből - 1965

Ez a történet gyermekkorom leggondtalanabb időszakában történt és mély nyomot hagyott a lelkemben.

Családomban Ilonka néném volt az egyetlen nagynéném, akit tegeztem. Nem azért, mert nem tiszteltem úgy, mint édesanyám többi testvérét, hanem azért, mert nem tudtam volna őt magázni, hisz csupán tíz év korkülönbség volt közöttünk és mivel együtt nőttünk fel, nővéremként szerettem őt.

Utolsó felhőtlen és gondtalan szabadságom éve volt az idei. A következő évben iskolás korba léptem. Ilonka néném már 16-i k évét is betöltötte és volt egy nagyon jó barátnője Juliska.

Közeledett a karácsony és a két barátnő összebeszélve édesanyámmal egy érdekes tervet eszeltek ki. Úgy döntöttek, hogy a két lányt felöltöztetik angyalkának és idén ők fogják segíteni a Jézuska munkáját. Hófehér ruhákat készítettek számukra, s ezekre szárnyakat erősítettek. Fejükre sűrűszövésű fátylat tettek, hogy senki se ismerhesse fel őket.

Nagy sikerük volt a Komló-völgyön, több család is jelezte az igényt, - persze ott, ahol kicsi gyerekek voltak - hogy náluk is ők legyenek majd a Jézuska segédei.

A lányok boldogan tettek eleget a kéréseknek és sorra megjelentek azoknál a házaknál, ahol esedékes volt a Jézuska jelenléte. Így érkeztek meg hozzánk is. Édesanyám és nagymamám a nagyszobában szépen feldíszítették a fát, amiről én persze nem tudhattam, mert nagytatámmal a kisszobában voltam éppen, aki a legjobb tudásával próbált engem meggátolni valahányszor ki akartam menni a szobából. Kitalált mindenféle történetet, amivel elvonhatta a figyelmemet, még az udvart is megjártuk párszor.

Egyszer aztán megszólalt a csengő. Nem értettem miért csengetnek, de hamarosan rájöttem, mert édesanyám bejött és újságolta, hogy megjött a Jézuska elhozta a karácsonyfát és két angyalka is jött vele. Ha sietek, az angyalkákat még biztos a fa mellett fogom találni.

Hogy a találkozás miért is fulladt kudarcba azt végül mérhetetlen kíváncsiságomnak és eléggé élénk fantáziámnak köszönhettem. Az angyalok iránti hitem is ekkor foszlott széjjel, de persze ennek előbb-utóbb meg kellett, hogy történjen.

Történt ugyanis, hogy édesanyám kezét fogva, a mögöttem kuncogva követő nagymamámmal beléptünk a nagyszobába. A karácsonyfa teljes díszben pompázott, égtek rajta a csillagszórók, és mindenki elkezdte énekelni a „Jézuska, Jézuska mit hoz nékünk?” c. karácsonyi dalt. Ekkor pillantottam meg a két csodálatos angyalt a karácsonyfa két oldalán. Biztos vagyok benne, hogy leesett az állam és tátott szájjal néztem őket, erre persze ma már nem emlékszem.

Édesanyámra néztem, csillogtak a szemeim és a hangom is elakadt, mert csak suttogva tudtam megkérdezni tőle: - Kik ők?

- Ők az angyalok kisfiam, akik a Jézuska munkáját segítik - válaszolta édesanyám könnyeivel küszködve, látva arcomon a meglepettséget és a csodálkozást.

Meghatottságuk csak akkor hagyott alább, amikor az angyalok elindultak a szobaajtó felé és az egyik angyal kivillanó cipellőjén megakadt a tekintettem. Valószínűleg már érezték, hogy valami történni fog, mert síri csend lett a szobában.

Az angyal Ilonka néném cipőjét viselte. Nem kiáltottam fel, nem kérdeztem semmit, csak odarohantam hozzá, átöleltem a derekát és széles mosollyal arcomon halkan mondtam neki:

- Köszönöm a karácsonyfát Ilonka!

A szoba csendje mindent elárult. A két lány kelletlenül bár, de hátrahajtották fátylaikat és mosolyogva próbálták oldani a feszültséget. Hamarosan helyreállt a rend és a hangulat ismét karácsonyi lett.

1. SZÁMÚ FÜGGELÉK:

Lelkészek:

Zoványi János (sz.i.: ismeretlen)
Püspöki Salya Péter (sz.i.: ismeretlen)
Szoboszlai András (? - 1730)
Csáti Dániel (1730-1747)
Munkátsi István (1747-1753)
Töltési Ferenc (esperes - 1753-1763)
Bartók Sámuel (1763-1791 - felesége Milé Mária)
Szijjártó János (1791-1794)
Fazekas András (1794-1807 - felesége Marjai Zsuzsánna)
Jenei Sámuel (1807-1843 - felesége Tatai Zsuzsánna)
Kiss Benjámin (1843-1848)
Makó József (1848-1878 - felesége Papp Juliánna)
Bedő Károly 1878-1905 - felesége Osváth Júlia
Szűcs László (1905-1950 - felesége Bokros Mária)
Vas Zoltán (1950-1953)
Dohi Lajos (1953-1955)
Kádár Miklós (1955-1963 - felesége Sípos Zsuzsánna)
Kovács Károly (1963-2004 - felesége Dovin Valéria)
Miklós Csaba Péter (2004 - felesége Gombos Adél Timea)

Segédlelkészek:

Dávidházy János (?-1867)
Fodor Benjámin (1867-1868)
Bokross Benedek (1868-1872)

Nyíri István (1873-1874)
Szathmáry László (1874-1875)
Bedő Károly (1875-1878)

2. SZÁMÚ FÜGGELÉK:

A Hegyközsatári Református Egyházközség gondnokai

(1760-2013)

Kovács György (1760)
Sárosi György (1765)
Bíró János (1772)
Sztankovics János (1777)
Mészáros Péter (1793)
Szilágyi István (1817)
Ifj. Kovács György (1824)
Tóth István (1829)
Borsós Péter (1831-1832)
Nagy József (1835)
Tóth Ferenc (1839)
Bánhegyesi János (1849)
Sztankovics Pál (1861-1862)
Méhes Péter (1862-1863)
Horog Sándor (1863-1864)
Marjay Lajos (1864-1865)
Szabó Sándor (1865-1866)
Bégányi Ferenc (1866-1867)
Kőszegi István (1867-1869), (1871-1872)
Nánási János (1869-1870)
Szabó Sándor (1870-1871)
Zádori István (1872-1874)
Szilágyi Mihály (1874-1875)
Szilágyi Pál (1875-1877)
Tóth Sándor (1877-1878)
Szabó Lajos (1880-1882)
Gerőcz Sándor (1882-1883)

Szilágyi Sándor (1883-1884), (1890-1891)
Mészáros János (1884-1890)
Sztankovics Benjámin (1891-1892)
Sz. Szabó Sándor (1892-1893)
Szabó Bálint (1894-1895)
K. Tóth Sándor (1895-1898)
Bégányi Ferenc (1898-1899)
Szabó Sándor (1899-1900)
P. Szilágyi Sándor (1900-1901)
G. Tóth Lajos (1901-1902)
Papp Lajos (1902-1903)
Varga Sándor (1903-1905)
K. Tóth Sándor (1905-1906)
Mészáros János (1906-1907)
P. Szilágyi Sándor (1908-1909)
Magyari István (1909-1912)
Tóth Sándor (1913-1914)
Koma Lajos (1914-1915)
Szilágyi Lajos (1915-1917)
K. Szabó Sándor (1918-1920)
Kiss András (1920-1925)
Szilágyi István (1926-1928)
Varga Lajos (1929-1931)
Magyari István (1932-1934)
Ifj. Pótor Béni (1935-1936)
Ifj. Petri József (1937-1940)
Méhes Károly (1941-1946)
Szilágyi József (1947-1948 júl.)
Nagy Géza (1948 júl.1-1949 jún. 30)
Bánhegyesi Sándor (1949. jún.-1952)
Zádori Sándor (1952-1956)
Szilágyi Béni (1956-1958), (1960-1962)
V. Szilágyi Károly (1958-1960)
H. Papp Béni (1962-1970)
Bánhegyesi Béni (1971-1978)
Szabó Albert (1979-1986)
Végh Sándor (1987-1993)

Mészáros Károly (főgondnok) (1994-)
Molnár István (gondnok) (2006-)

Vallási kifejezések és latin eredetű szavak értelmezése:

Circiter *(körülbelül)*
Communális *(községi, közösségi)*
Copulandum *(házasulandó pár)*
Cultivate *(földterületet művelni)*
Ecclesia *(eklézsia v. templom)*
Esperes *(a református egyházban jelentése főgondnok)*
Intertentio *(gazdasági hozzájárulás)*
Kurátor *(egyházi gondnok)*
Materiálék *(anyagok, alkatrészek)*
Nótárius *(íródeák, jegyző)*
Penitencia *(jóvátétel - a bűnt, vétket elkövetett hívő lelkiismeretének könnyítésére kiszabott teendő, főként hosszas imádkozásokban nyilvánul meg)*
Preceptio *(valaki, vagy valami érdekében végzett, érte kialakított)*
Preceptor *(egyházi tanító, nevelő)*
Predicator *(prédikátor, igehirdető)*
Presbiterium *(a lelkész mellé választott, világiakból álló döntéshozó testület)*
Prezentálás *(előkészítés, biztosítás, bemutatás)*
Provideálás *(gondoskodás)*
Rezignál *(lemond hivataláról).*
Sessi *(gyűlés)*
Sessio *(urbéri telek)*
Successor *(jogutód)*
Superchatedrálé *(szószék)*
Superea *(legfelsőbb szervek)*
Szekuláris *(világi tanító).*
Szuperintendens *(egyházi főfelügyelő)*
Tutor *(gyám)*
Tutorság *(gyámság)*

Források:

01. Bihar vármegye és Nagyvárad - A nagyváradi latin szertartású püspökség szervezete és közigazgatása / … Alesperességek, plébániák, kurációk - Írta. Zsák J. Adolf.
02. Bihar vármegye és Nagyvárad - Bihar vármegye története / … A püspökség alapítása / … Egyházi állapotok a 18. sz. második felében- Írta. ifj. dr. Reiszig Ede /.

03. Bunyitay Vincze: A váradi püspökség története alapításától a jelenkorig.
04. Hegyközcsatári Református Lelkészi Hivatal Aranykönyve, kézirat a szerző digitalizálásában.
05. Magyarország Protestáns Egyháztörténeti Lexikonja.
06. Sztankovics Gyula: Bölcsőm a Hegyköz;
07. gróf Károlyi oklevéltár III. 274.;
08. Dr. Málnási Ödön: Gróf Csáky Imre bíbornok élete és kora / Kalocsa, 1933.
09. Solymosi László: Váradi Regestrum c., Korai magyar történeti lexikon 713).
10. Dr. Ö. Kovács József: a Károli Gáspár Református Egyetem történészének előadásából - A paraszti társadalom felszámolása és az elfojtott emlékezet).
11. Tóth Zsigmond Béla - Helyszíni tudósítások a rendszerváltástól napjainkig – Hegyközcsatár;

Hegyközcsatár

„Egyháza helvét vallású egyház helyén emelkedett, keresztbe az utcán, hogy őskeresztény szokás szerint szentélyével napkelet felé álljon. Derék kőépület lehetett, de ma már csak déli oldalfalának legnyugatibb részlete maradt meg egy ablakkal, melyen az újítás mellett is felismerhető a félköríves jelleg.

Tornyának nyugati oldalán, a harangok magasságának megfelelő helyen felirat áll, melyen az évszám 1007-nek olvashatók. Ez évszámot magas helyzete miatt közelről megtekinteni nehéz, mindemellett a felirat magyar szavai, a betűk latin, s a számjegyek arab idoma arra utal, hogy a két 00 helyett 66-ot, vagyis 1667-et kell olvasnunk.

... Várad püspökeinek gondoskodása alatt úgy maga a község, mint egyháza félreeső helyzetéhez képest előnyösen fejlődött, papja a 13. század végével egy fertó szeretetadományt szolgáltatott be, Jakab lelkésze pedig az 1332–37-iki tizedszedés idején hol húsz, hol tizenhat garast fizetett évenként.

... A Püspökség tulajdonát képező falu 1332-37 között 16 garas pápai tizedet fizet. A püspök s a káptalan fegyveresei lakják a települést, akik egyházi nemesek közül kerültek ki. A püspök s a káptalan saját jobbágyai közöl emelte ki őket és adományozott nekik nemesi rangot és földet. Mint az ország egyéb nemesei, örökösödési joggal bírtak s a fegyverviselésen kívül más szolgálattal nem tartoztak.

Ily nemesei voltak a püspöknek Biharon, Püspökiben és, mint azt már említettük Csatáron is. Fegyverzetük páncél, sisak, mellvért, pajzs és lándzsa volt. Saját zászlajuk alatt sorakoztak, mely egyik oldalán a püspök címerét, a másikon az egyházmegye védszentjét, esetünkben Szent-Lászlót tüntették fel.

Ezért azután Szent-László vitézeinek nevezték őket. A legénység lándzsáin szintén lobogók voltak az egyházmegye s a püspök címerével. Begyakoroltatásukat kapitányuktól s alsóbb fokú tisztjeiktől nyerték.

Főparancsnokuk maga a püspök volt, ki harc idején személyesen vezette őket a király zászlaja alá a csata mezejére, hol a fél vagy negyed zászlóaljakat egyes egészekké fogták össze."

ISBN 978-973-0-15111-4